Podpisany przez:
Szczepan Jan Mały
dnia 28 października 2026 r.

UCHWAŁA NR XXVIII/233/2026
RADY MIEJSKIEJ W WOŁCZYNIE

z dnia 28 października 2026 r.

w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji dla Gminy Wołczyn na lata 2026–2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 662) oraz art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 639) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji dla Gminy Wołczyn na lata 2026–2030, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Wołczyna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Szczepan Mały

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji dla Gminy Wołczyn na lata 2026 – 2030

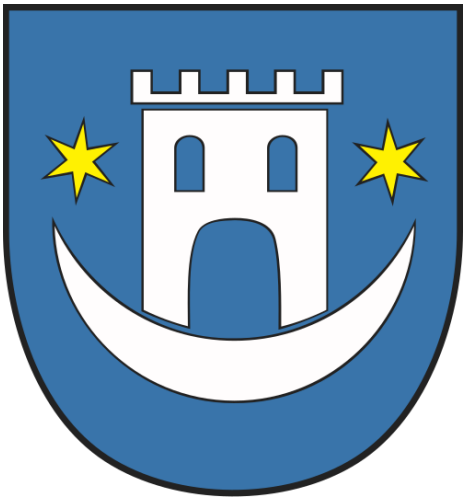

Spis treści

Spis treści 2
Słownik najważniejszych pojęć i skrótów LPDI 4
I. Część diagnostyczna 10
1. Demografia 10
1.1. Przyrost naturalny 10
1.2. Struktura wieku i starzenie się społeczeństwa 11
1.3. Migracje 12
1.4. Wyzwania i problemy demograficzne 12
1.5. Konsekwencje braku działań 13
2. Rynek pracy i przedsiębiorczość 14
2.1. Bezrobocie w Gminie Wołczyn 14
2.2. Aktywność gospodarcza w powiecie i gminie 15
2.3. Konsekwencje braku działań 16
3. Edukacja 16
3.1. Opieka żłobkowa (dzieci do lat 3) 16
3.2. Edukacja przedszkolna (dzieci 3–6 lat) 17
3.3. Edukacja szkolna (podstawowa i ponadpodstawowa) 17
3.4. Wydatki na edukację i ich udział w budżecie 18
3.5. Perspektywy i wyzwania dla gminy 18
4. Opis funkcjonującego systemu pomocy społecznej w Gminie Wołczyn 20
4.1. System instytucjonalny i infrastruktura 20
4.2. Działalność Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS) 20
4.3. Zasoby kadrowe OPS i zakresy działań 21
5. Najczęstsze przyczyny udzielania pomocy 22
5.1. Główne przesłanki do przyznania świadczeń z pomocy społecznej 22
5.2. Wsparcie finansowe i świadczenia pieniężne - OPS Wołczyn 25
6. Priorytetowe problemy społeczne Gminy Wołczyn 28
6.1. Problemy ekonomiczne - ubóstwo i bezrobocie 28
6.2. Problemy zdrowotne i starzenie się społeczeństwa 29
6.3. Dysfunkcje rodzinne i przemoc 31

6.4. Bezpieczeństwo publiczne ... 33
6.5. Inne problemy społeczne wymagające działań ... 34
7. Analiza SWOT ... 35
8. Wnioski z diagnozy – Kluczowe luki i problemy ... 38
8.1. Luka w opiece zdeinstytucjonalizowanej (DI) dla seniorów i Osób z Niepełnosprawnością (OzN) ... 38
8.2. Brak infrastruktury mieszkalnictwa wspierającego ... 38
8.3. Luki w kadrach opiekuńczo-wychowawczych ... 39
8.4. Brak infrastruktury dla rodziny i integracji (wsparcie dzienne) ... 39
8.5. Potrzeba wzmocnienia interwencji kryzysowej i zdrowia psychicznego ... 40
II. Część programowa LPDI ... 41
1. Obszary strategiczne i działania deinstytucjonalizacyjne ... 41
2. Obszar strategiczny I – Opieka długoterminowa i seniorzy ... 43
3. Obszar strategiczny II – Zdrowie psychiczne i interwencja kryzysowa ... 45
4. Obszar strategiczny III – Rodzina, dzieci i integracja społeczna ... 47
5. Obszar strategiczny IV – Kadry, koordynacja i infrastruktura ... 48
III. Monitoring i ewaluacja LPDI ... 51
1. Struktura zarządzania procesem i odpowiedzialność ... 51
2. Źródła danych do monitoringu i ewaluacji ... 51
3. Wskaźniki monitoringu i ewaluacji ... 52
4. Harmonogram podejmowanych działań (cykl roczny) ... 52
IV. Część finansowa LPDI dla Gminy Wołczyn ... 54
1. Możliwości finansowania działań LPDI ... 54
2. Projekcja finansowa działań LPDI (2026–2030) ... 55
3. Harmonogram wdrażania i finansowania działań (2026–2030) ... 56
Spis tabel i wykresów ... 58
Spis literatury i dokumentów ... 60

Słownik najważniejszych pojęć i skrótów LPDI

Skróty instytucjonalne i nazwy programów

Skrót	Pełne rozwinięcie / wyjaśnienie (w kontekście LPDI)
DDA	Dorosłe Dzieci Alkoholików
DDP (lub DDT)	Dzienny Dom Pomocy – Środowiskowa forma wsparcia dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, której brak Gminie Wołczyn stanowi lukę systemową wymagającą pilnego uzupełnienia w ramach DI.
DI	Deinstytucjonalizacja – W LPDI oznacza transformację systemu wsparcia z modelu instytucjonalnego (np. DPS) na rzecz usług świadczonych blisko mieszkańca (środowiskowe formy wsparcia).
DPS	Dom Pomocy Społecznej – Placówka zapewniająca całodobową opiekę instytucjonalną, która zgodnie z kierunkami DI wymaga rozwoju w kierunku deinstytucjonalizacji.
EFS +	Europejski Fundusz Społeczny Plus – Główne zewnętrzne źródło finansowania dla projektów miękkich, w tym Aktywnych Form Integracji (AFI) i rozwoju usług środowiskowych (DI).
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego – Instrument finansowania działań polityki społecznej w perspektywie 2021-2027, kluczowy dla LPDI (DI, PES).
GKRPA	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – Organ odpowiedzialny za finansowanie działań profilaktycznych i przeciwdziałanie uzależnieniom.
NK	Niebieskie Karty – Procedura stosowana przez służby (OPS, PCPR, Policja, Oświata, Ochrona Zdrowia) w przypadku podejrzenia stosowania przemocy domowej.
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej – Podstawowa jednostka organizacyjna pomocy społecznej realizująca zadania na poziomie gminy. Koordynator DI

	na poziomie gminy/miasta.
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej – Obejmują organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, CIS/KIS i inne podmioty reintegracyjne; są kluczowe dla tworzenia lokalnych miejsc pracy.
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – Główne źródło finansowania rehabilitacji społecznej i zawodowej OzN, w tym likwidacji barier.
PPP	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna – Placówka oświatowo-wychowawcza wspierająca dzieci, młodzież, rodziców i nauczycieli, w tym w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
PUP	Powiatowy Urząd Pracy – Instytucja współpracująca z PCPR/OPS w zakresie aktywizacji zawodowej i bezrobocia.
SOSW	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy – Placówka kształcenia specjalnego, prowadząca m.in. mieszkania wspierane.
SRPS	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych – Nadrzędny, wieloletni dokument, z którym LPDI jest spójny i którego cele realizuje.
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej – Placówka prowadząca rehabilitację społeczną i zawodową OzN.

Definicje kluczowe dla wdrażania LPDI

Pojęcie	Definicja / Wyjaśnienie
Deinstytucjonalizacja (DI)	Transformacja systemu wsparcia z modelu instytucjonalnego (np. DPS) na rzecz usług świadczonych blisko mieszkańca (środowiskowe formy wsparcia).
Ewaluacja	Systematyczne zbieranie i analizowanie informacji w celu oszacowania wartości działań w odniesieniu do przyjętych celów i kryteriów. Może być: wstępna (*ex-ante*), okresowa (*mid-term*) lub końcowa (*ex-post*).

Koordynator usług społecznych	Model działania mający na celu integrację i koordynację różnych form wsparcia (pomoc społeczna, zdrowie, edukacja, rynek pracy) oraz tworzenie indywidualnych planów wsparcia dla osób/rodzin.
Monitoring	Proces ciągły i systematyczny, polegający na zbieraniu i analizowaniu danych (ilościowych, jakościowych, finansowych i rzeczowych) przez cały okres wdrażania Strategii, aby zapewnić zgodność realizacji z założeniami i wykrywać nieprawidłowości.
Niepełnosprawność (Konwencja ONZ)	Definicja podkreślająca, że niepełnosprawność nie wynika z dysfunkcji zdrowotnej, lecz z interakcji pomiędzy osobami z dysfunkcjami a barierami wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowych, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa.
Usługi sąsiedzkie	Środowiskowa forma wsparcia, mająca na celu rozwój usług opiekuńczych świadczonych blisko mieszkańca, np. dla osób starszych.
Wskaźniki oddziaływania	Mierzą długofalowe, trwałe konsekwencje realizacji zadania, wykraczające poza natychmiastowe efekty; są weryfikowane po zakończeniu realizacji projektu/działania, np. stopa bezrobocia.
Wskaźniki produktu	Określają bezpośredni efekt inwestycji lub mierzą stopień wykonania celów operacyjnych. Są liczone w jednostkach materialnych lub monetarnych i dotyczą wyłącznie okresu realizacji projektu, np. liczba przeprowadzonych szkoleń.
Wskaźniki rezultatu	Dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w ramach realizacji projektu/działania; odpowiadają bezpośrednim i natychmiastowym efektom realizacji produktu, np. liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje w wyniku szkoleń.
Wizja	Przyszłościowy obraz obszaru, czyli najbardziej pożądany

	stan docelowy, do którego dążą władze samorządowe poprzez realizację Strategii.

LPDI jest kluczowym narzędziem mającym na celu transformację tradycyjnego, instytucjonalnego modelu opieki w nowoczesny system elastycznych, środowiskowych usług społecznych, realizowanych jak najbliżej miejsca zamieszkania.

Wizja Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji dla Gminy Wołczyn

Gmina Wołczyn jako aktywna społeczność zapewniająca mieszkańcom w każdym wieku, zwłaszcza osobom starszym i niesamodzielnym, kompleksowy i elastyczny system zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych i środowiskowego wsparcia, sprzyjający zachowaniu samodzielności, aktywności oraz pełnemu włączeniu społecznemu w ich naturalnym otoczeniu.

Cel Główny Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji dla Gminy Wołczyn

Główny cel LPDI powinien być dwutorowy, odpowiadając na wyzwania demograficzne (starzejące się społeczeństwo) i finansowe (rosnące koszty instytucjonalne):

Transformacja lokalnego systemu opieki społecznej poprzez trwały rozwój i upowszechnienie środowiskowych i zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych w Gminie Wołczyn, w celu minimalizacji kierowania mieszkańców, zwłaszcza seniorów i osób zależnych, do instytucji całodobowych (jak Dom Pomocy Społecznej i placówki pieczy zastępczej) oraz zapewnienia im godnego życia w ich miejscu zamieszkania.

Cel ten jest podyktowany konkretnymi problemami Gminy Wołczyn:

1. **Rosnące obciążenie kosztami opieki całodobowej.**

   Gmina jest obciążona kosztami partycypacji w utrzymaniu mieszkańców w DPS. W 2023 r. 14 osób przebywało w DPS, a w 2024 r. również 14 osób. Koszty ponoszone przez Gminę na utrzymanie mieszkańców w DPS wykazywały tendencję wzrostową, sięgając w 2019 r. 335 392,41 zł. Zabezpieczenie środków finansowych na utrzymanie osób w DPS jest jednym z celów strategicznych pomocy społecznej.

2. **Konieczność wsparcia seniorów i osób niesamodzielnych.**

   Ponieważ Wołczyn jest gminą "starzejącą się", ze znacznym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym, niezbędne jest reorganizowanie aktualnego systemu wsparcia i dostosowanie go do rosnącej liczby seniorów, co wymaga rozwoju usług opiekuńczych.

3. **Wzmacnianie rodzin i zapobieganie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej.**

   Konieczne jest kontynuowanie zatrudnienia i rozwijanie form pracy asystentów rodziny (którzy pracowali z 19 rodzinami w 2023 r.) w celu zapobiegania odbieraniu dzieci z rodzin i umożliwienia ich powrotu z pieczy zastępczej. Liczba dzieci w pieczy zastępczej wzrosła z 28 w 2021 r. do 34 w 2023 r., a wydatki Gminy na ten cel znacząco wzrosły.

Działania deinstytucjonalizacyjne, zgodnie z celami Strategii, powinny koncentrować się na rozwoju usług opiekuńczych na terenie Gminy Wołczyn, promowaniu aktywnego i zdrowego stylu życia oraz wspieraniu rozwoju wolontariatu. Ponadto, plan powinien wspierać działania zmierzające do utworzenia świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży oraz mieszkań chronionych.

I. Część diagnostyczna

1. Demografia

Gmina Wołczyn znajduje się w krytycznej fazie transformacji demograficznej, charakteryzującej się postępującą depopulacją, głębokim ujemnym przyrostem naturalnym oraz gwałtownym starzeniem się społeczeństwa. Poniżej przedstawiono szczegółową diagnozę obszaru demografii na podstawie dostępnych danych statystycznych i dokumentów strategicznych.

Gmina Wołczyn jest jednostką miejsko-wiejską, którą według danych z końca 2024 roku zamieszkiwało 12 112 osób (GUS). Analiza długoterminowa wykazuje silny trend spadkowy – w latach 2002–2024 liczba mieszkańców zmalała o 17,6%.

Dane z ewidencji ludności Urzędu Miejskiego potwierdzają tę tendencję w krótszym horyzoncie: w 2015 roku gmina liczyła 13 461 mieszkańców, podczas gdy w 2024 roku już tylko 11 786 osób.

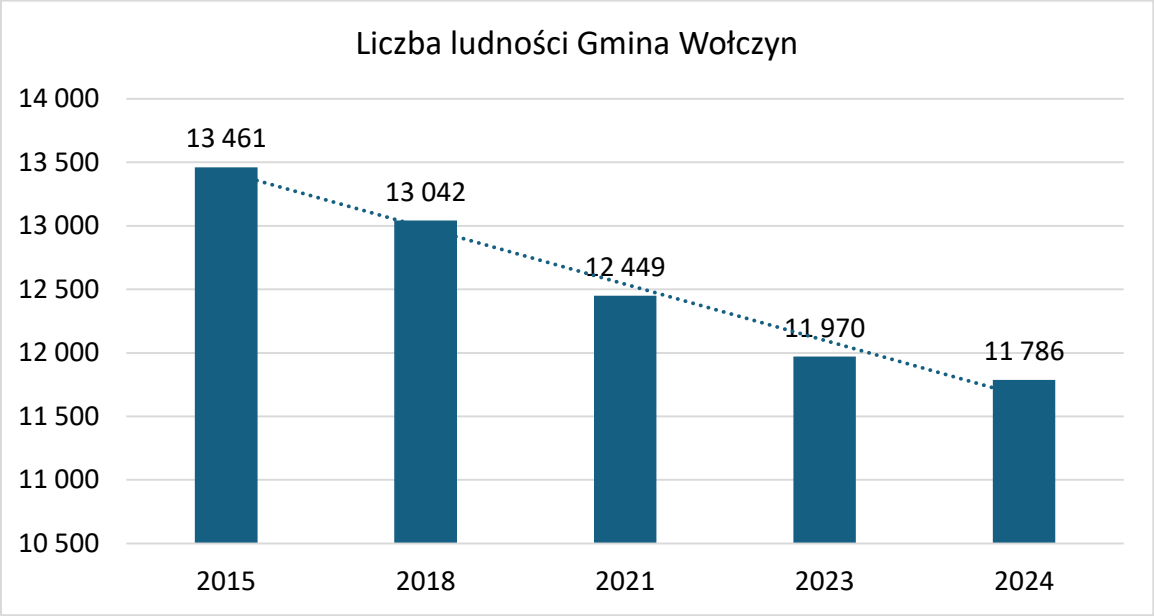

Wykres 1 Liczba ludności Gmina Wołczyn. Dane z ewidencji ludności Urzędu Miejskiego

1.1. Przyrost naturalny

Głównym motorem wyludniania się gminy jest **ujemny przyrost naturalny**, który w w ostatnich dwóch latach wyniósł łącznie -165 osób. W 2024 r. -77 (współczynnik -6,36 na 1000 mieszkańców gminy Wołczyn). W 2023 roku wyniósł **-87** (współczynnik -7,09).

Liczba zgonów systematycznie i znacząco przewyższa liczbę urodzeń. W 2024 roku zarejestrowano jedynie 80 urodzeń przy 182 zgonach.

Współczynnik dynamiki demograficznej (stosunek urodzeń do zgonów) wynosi zaledwie 0,56, co jest wartością znacznie niższą od średniej krajowej.

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2015	111	209	-98
2020	97	197	-100
2022	82	190	-108
2024	80	182	-102

Tabela 1 Ruch naturalny ludności w Gminie Wołczyn (2015–2024)

1.2. Struktura wieku i starzenie się społeczeństwa

Wołczyn jest gminą "starzejącą się". Średni wiek mieszkańca to **43,7 lat**. Zgodnie z kryteriami ONZ, społeczeństwo jest stare, gdy udział osób 65+ przekracza 7% – w Wołczynie grupa ta stanowi już ponad **20%** populacji biologicznej.

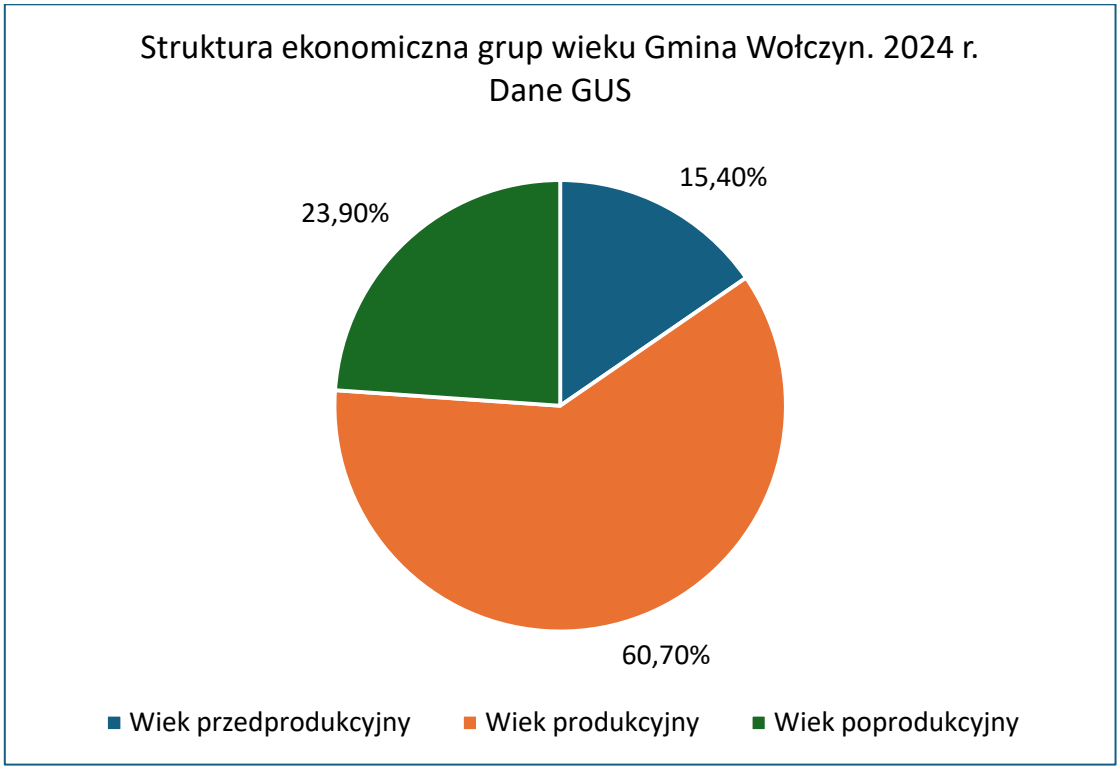

Wykres 2 Struktura ekonomiczna grup wieku. Gmina Wołczyn. 2024 r. Dane GUS

W strukturze ekonomicznej grup wieku w 2024 roku odnotowano:

- Wiek przedprodukcyjny (0-17 lat): 15,4% (1 862 osoby) – trend spadkowy.
- Wiek produkcyjny (18-59/64 lata): 60,7% (7 006 osób).
- Wiek poprodukcyjny (60/65+ lat): 23,9% (2 918 osób) – trend silnie wzrostowy.

Szczególnie niepokojący jest wskaźnik obciążenia demograficznego: na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypada aż 155,6 osób w wieku poprodukcyjnym.

1.3. Migracje

Saldo migracji w gminie jest ujemne. W 2024 roku saldo migracji wewnętrznych wyniosło -60 osób (131 zameldowań przy 191 wymeldowaniach). Pozytywnym akcentem jest niewielkie dodatnie saldo w ruchu zagranicznym, co sugeruje powroty reemigrantów. W 2024 r. 5 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 4.

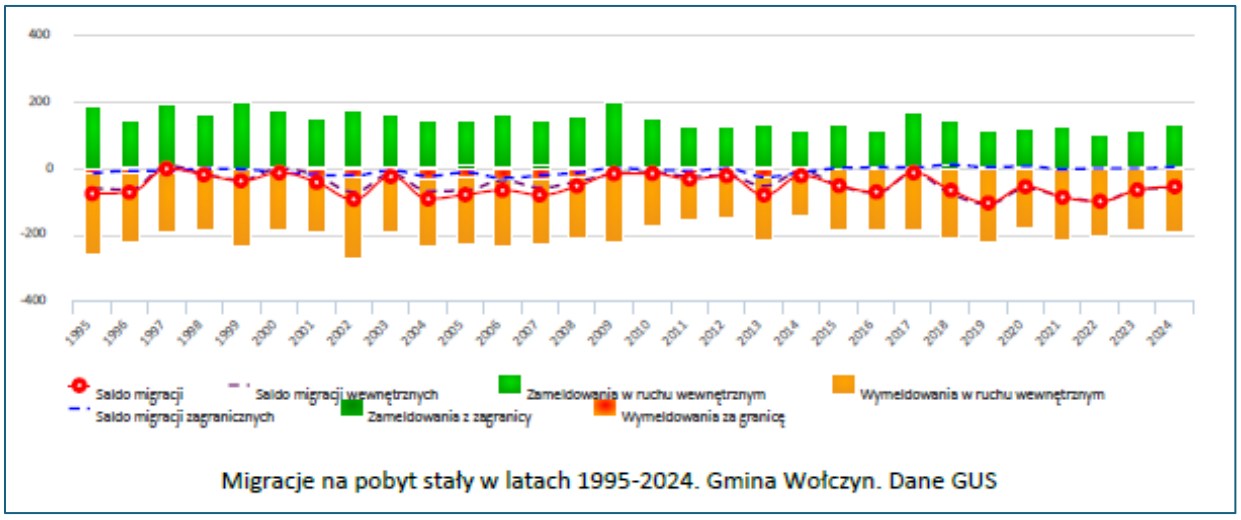

Wykres 3 Migracje Gmina Wołczyn. l. 1995 - 2024.

1.4. Wyzwania i problemy demograficzne

- **Wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze**

  Dominującym problemem społecznym stała się długotrwała lub ciężka choroba (najczęstsza przyczyna pomocy w 2024 r.), co jest bezpośrednim skutkiem starzenia się populacji.

- **Kryzys szkolnictwa**

  Systematyczny spadek liczby dzieci (z 2 310 w 2015 r. do 1 862 w 2024 r.) wymusza reorganizację sieci szkół i przedszkoli.

- **Wyludnianie się terenów wiejskich**

Większość mieszkańców (ponad 7,4 tys.) żyje w sołectwach, gdzie dostęp do specjalistycznej opieki jest utrudniony.

- **Feminizacja starości**

W grupie 60+ dominują kobiety, które często prowadzą jednoosobowe gospodarstwa domowe, co zwiększa ryzyko izolacji.

1.5. Konsekwencje braku działań

Brak aktywnej polityki prorodzinnej i senioralnej (LPDI) może prowadzić do:

- **Zapaści finansowej gminy**

Lawinowy wzrost kosztów partycypacji w utrzymaniu mieszkańców w Domach Pomocy Społecznej (w 2024 r. to już **648 453 zł**) przy jednoczesnym spadku dochodów od osób pracujących.

- **Degradacji więzi społecznych**

Rozpad rodzin z powodu migracji i brak opieki nad seniorami ze strony bliskich.

- **Luki kadrowej na rynku pracy**

Starzenie się zasobów siły roboczej i brak dopływu młodych pracowników.

- **Wykluczenia komunikacyjnego i społecznego**

Zmniejszająca się liczba pasażerów może prowadzić do dalszego ograniczania transportu publicznego, pogłębiając izolację osób starszych i chorych.

2. Rynek pracy i przedsiębiorczość

Diagnoza rynku pracy w gminie Wołczyn wskazuje na wyraźny trend poprawy sytuacji w ostatnich pięciu latach, choć strukturalne problemy, takie jak bezrobocie długotrwałe, nadal wymagają intensywnych działań osłonowych i aktywizacyjnych.

2.1. Bezrobocie w Gminie Wołczyn

W analizowanym okresie 2020–2024 odnotowano trwały spadek liczby osób pozostających bez zatrudnienia, co świadczy o skuteczności lokalnych polityk oraz poprawie koniunktury gospodarczej. Całkowita liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się w tym czasie o 36,6%. Zauważalny jest także niższy spadek % w grupie kobiet gdzie wskaźnik ten zmniejszył się o niecałe 6 %.

Rok	Liczba bezrobotnych ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2020	426	198	228
2021	421	241	180
2022	390	212	178
2023	388	207	181
2024	354	188	166

Tabela 2 Zmiana liczby osób bezrobotnych w latach 2020–2024

Na koniec grudnia 2024 roku szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie wynosiła **6,6%** (taka sama dla kobiet i mężczyzn), co jest wynikiem nieco wyższym niż średnia dla województwa opolskiego (5,9%).

Mimo spadku ogólnej liczby osób bez pracy, w systemie pomocy społecznej nadal dominują osoby w wieku produkcyjnym, u których bezrobocie jest sprzężone z innymi dysfunkcjami.

- **Bezrobocie długotrwałe**

  Stanowi ono jeden z najpoważniejszych problemów. W Gminie Wołczyn wskaźnik ten wyniósł prawie 65% w grupie osób bezrobotnych. Udział osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do populacji wyniósł 3,15%.

- **Powody występowania:**

- Niskie kwalifikacje i wykluczenie. Brak adekwatnego wykształcenia oraz długotrwała utrata kontaktu z rynkiem pracy powodują degradację zawodową.
- Bariery rodzinne (kobiety). Kobiety częściej rezygnują z pracy z uwagi na obowiązki opiekuńcze nad dziećmi, co prowadzi do braku kwalifikacji i trudniejszego powrotu na rynek pracy.
- Zdrowie i uzależnienia. Część bezrobotnych mężczyzn w wieku produkcyjnym łączy brak pracy z problemami zdrowia psychicznego oraz alkoholizmem.
- Niskie zarobki. Aż 68,2% mieszkańców wskazuje niskie zarobki jako kluczowy problem lokalny, co może wpływać na niską motywację do podejmowania dostępnych prac.

2.2. Aktywność gospodarcza w powiecie i gminie

Gmina Wołczyn ma charakter rolniczo-usługowy. Większość aktywnych zawodowo mieszkańców (35,9%) pracuje w przemyśle i budownictwie, a 15,5% w sektorze rolniczym. W 2024 r. zarejestrowanych było zarejestrowanych było 1 199 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 887 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

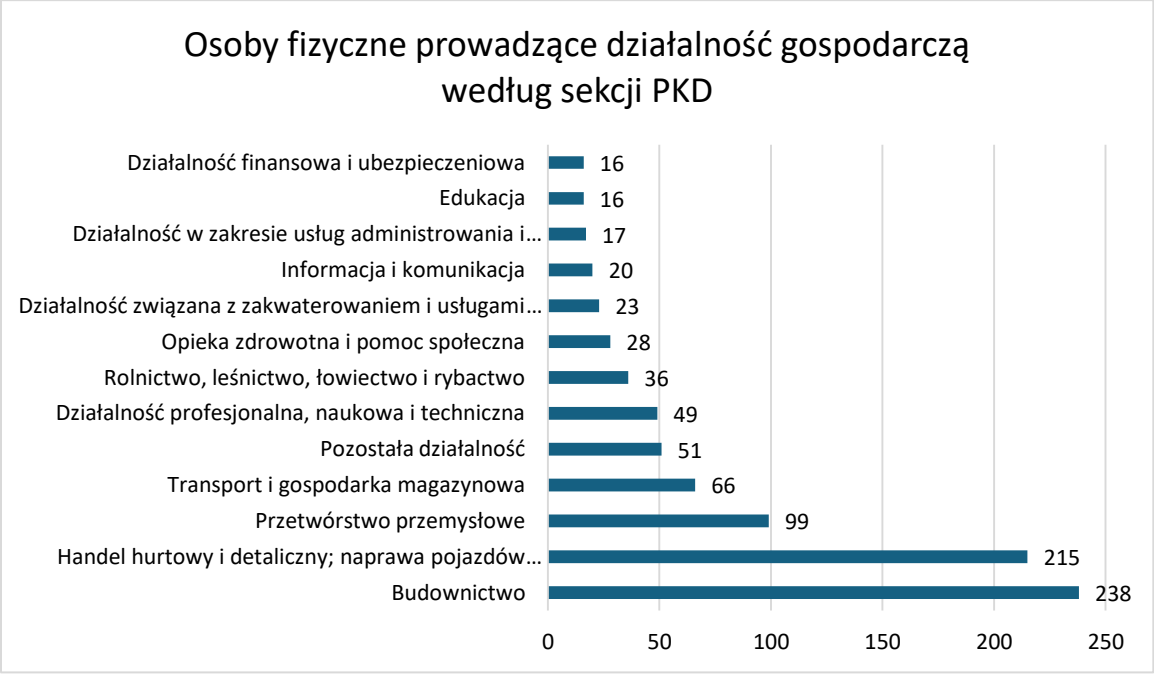

Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według sekcji PKD

Wśród przedsiębiorstw dominują mikroprzedsiębiorstwa (1154 firmy zatrudniających 0–9 osób). Wśród firm najczęściej deklarowaną aktywnością jest budownictwo (26,3%) oraz handel i naprawa pojazdów (23,8%).

Gmina jest "eksporterem" siły roboczej – saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi **-976**, co oznacza, że duża część mieszkańców pracuje poza gminą.

2.3. Konsekwencje braku działań

Zaniechanie intensywnej aktywizacji zawodowej i rozwoju usług wspierających może prowadzić do:

- **Dziedziczenia biedy**

  Dzieci z rodzin dotkniętych bezrobociem przejmują negatywne wzorce, co prowadzi do wielopokoleniowej zależności od pomocy społecznej.

- **Pobierania świadczeń zamiast pracy**

  Brak aktywizacji utrwala postawy roszczeniowe i wykluczenie społeczne.

- **Deprywacji materialnej dzieci**

  Bezrobocie w rodzinie bezpośrednio przekłada się na gorszy dostęp dzieci do edukacji i kultury.

- **Problemów psychologicznych**

  Izolacja społeczna i zaburzenia relacji wewnątrzrodzinnych wynikające z frustracji brakiem zatrudnienia.

3. Edukacja

System edukacji w Gminie Wołczyn obejmuje pełną ścieżkę kształcenia – od opieki nad najmłodszymi dziećmi w wieku żłobkowym, przez edukację przedszkolną, aż po szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe.

Gmina zapewnia dzieciom i młodzieży dostęp do placówek na wszystkich etapach rozwoju, choć mierzy się z wyzwaniami demograficznymi oraz rosnącymi kosztami utrzymania systemu.

3.1. Opieka żłobkowa (dzieci do lat 3)

Główną instytucją zapewniającą opiekę nad najmłodszymi mieszkańcami jest Żłobek „Wesołe Misie” w Wołczynie, który oferuje 46 miejsc. Placówka prowadzi działalność

opiekuńczą, wychowawczą i edukacyjną dla dzieci w wieku od pierwszego do trzeciego roku życia, zatrudniając kadrę liczącą 8,25 etatu. Dochody żłobka (głównie wpłaty rodziców) wyniosły ok. 358 tys. zł, podczas gdy wydatki bieżące osiągnęły poziom 1,02 mln zł, co wymaga znaczącego dofinansowania z budżetu gminy.

Liczba dzieci w wieku 0-2 l.	2020	2021	2022	2023	2024	2020/2024
Ogółem	303	284	262	243	229	24,42%
Chłopcy	182	165	153	127	112	38,46%
Dziewczynki	121	119	109	116	117	3,31%

Tabela 3 Liczba dzieci w wieku 0-2 l. w Gminie Wołczyn

3.2. Edukacja przedszkolna (dzieci 3–6 lat)

Sieć wychowania przedszkolnego jest gęsta i zapewnia wysoką dostępność usług:

- Publiczne Przedszkole w Wołczynie posiada 10 oddziałów, do których w 2023 r. uczęszczało 238 dzieci.
- Edukację przedszkolną uzupełniają oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych (Komorzno, Wierzbica Górna, Wąsice) oraz dwa punkty przedszkolne prowadzone przez stowarzyszenia w Skałągach i Szymonkowie.
- W gminie z wychowania przedszkolnego korzysta ok. 88% dzieci w wieku 3–6 lat, a w grupie 6-latków wskaźnik ten wzrasta do ok. 95%.

3.3. Edukacja szkolna (podstawowa i ponadpodstawowa)

System szkolnictwa opiera się na 6 szkołach podstawowych oraz jednej szkole ponadpodstawowej:

- **Szkoły Podstawowe**

  Gmina prowadzi 4 szkoły (Wołczyn, Komorzno, Wierzbica Górna, Wąsice), a 2 kolejne są prowadzone przez stowarzyszenia (Skałągi, Szymonków). Łącznie w 2024 r. kształciło się w nich 692 uczniów.

- **Liceum**

W skład Zespołu Szkół w Wołczynie wchodzi Liceum Ogólnokształcące, w którym w 2024 r. uczyło się 79 uczniów w 4 oddziałach.

- **Kadra i specyfika**

W placówkach gminnych zatrudnionych jest ponad 130 nauczycieli (w przeliczeniu na etaty), z czego 56,6% stanowią nauczyciele dyplomowani.

3.4. Wydatki na edukację i ich udział w budżecie

Wydatki na oświatę i wychowanie (Dział 801) stanowią największą pozycję w budżecie Gminy Wołczyn i wykazują stałą tendencję wzrostową.

Rok	Wydatki na oświatę (Dział 801)	% udział w wydatkach ogółem
2020	19,7 mln zł	31,9%
2021	21,3 mln zł	31,4%
2022	22,3 mln zł	31,0%
2023	25,0 mln zł	31,5%
2024	**31,4 mln zł**	**38,1%**

Tabela 4 Poziom wydatków na oświatę w Gminie Wołczyn w latach 2020–2024

Dane za 2024 r. wskazują, że na samą oświatę gmina wydaje ponad jedną trzecią swojego budżetu.

3.5. Perspektywy i wyzwania dla gminy

- **Niedobór subwencji**

Kluczowym problemem jest fakt, że państwowa subwencja oświatowa (13,6 mln zł w 2024 r.) pokrywa jedynie ok. 44% kosztów bieżącego funkcjonowania oświaty (31,2 mln zł). Gmina musi dopłacać do systemu z dochodów własnych, co ogranicza możliwości realizacji innych zadań publicznych.

- **Demografia**

Spadek liczby urodzeń o ponad 30% w stosunku do 2020 r. przekłada się na mniejszą liczbę dzieci w placówkach, co w przyszłości może wymusić reorganizację sieci szkół.

- **Wsparcie specjalistyczne**

Diagnoza wskazuje na potrzebę utworzenia lokalnego punktu Wczesnego Wspomagania Rozwoju (WWR) i terapii dla dzieci, ponieważ obecni specjaliści szkolni nie zastępują pełnej opieki terapeutycznej, do której dojazdy poza gminę są barierą dla rodzin.

- **Infrastruktura**

Mimo dobrych ocen jakości nauczania (81% pozytywnych ocen uczniów), wyzwaniem pozostaje termomodernizacja budynków (np. hali przy Zespole Szkół) oraz likwidacja barier architektonicznych.

4. Opis funkcjonującego systemu pomocy społecznej w Gminie Wołczyn

System pomocy społecznej w Gminie Wołczyn opiera się na zintegrowanej współpracy instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz jednostek pomocniczych, tworząc strukturę wsparcia dla osób starszych, niepełnosprawnych, rodzin w kryzysie oraz osób wykluczonych.

4.1. System instytucjonalny i infrastruktura

Fundamentem systemu jest Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) w Wołczynie, który realizuje zadania ustawowe i własne gminy, stanowiąc koordynatora działań w terenie. System uzupełniają:

- **Urząd Miejski i Rada Miejska.** Odpowiadają za planowanie polityki społecznej, uchwalanie strategii oraz nadzór budżetowy.
- **Wyspecjalizowane struktury.** Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej (prowadzący procedury „Niebieskiej Karty") oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA), dysponująca funduszem na profilaktykę i terapię uzależnień.
- **Jednostki wspierające.** 4 szkoły publiczne i przedszkole (wczesna diagnoza), 6 placówek medycznych (POZ) oraz Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Wołczynie.
- **Zasoby ponadgminne:** Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR), Powiatowe Centrum Zdrowia oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kluczborku.
- **Zasoby pomocnicze:** 10 jednostek OSP (integracja i bezpieczeństwo), 14 Kół Gospodyń Wiejskich, 20 sołectw, 18 świetlic wiejskich oraz 19 zarejestrowanych organizacji pozarządowych (NGO), takich jak Stowarzyszenie „Dwa Serca".

W infrastrukturze gminy zidentyfikowano jednak istotne luki: całkowity brak mieszkań chronionych, treningowych i wspomaganych (stan na 2023 r. – 0) oraz brak placówek wsparcia dziennego, takich jak świetlica środowiskowa dla dzieci i młodzieży.

4.2. Działalność Ośrodka Pomocy Społecznej (OPS)

OPS w Wołczynie prowadzi szeroki wachlarz działań, obejmujący:

- **Świadczenia finansowe**

Przyznawanie zasiłków stałych (68 rodzin w 2024 r.), okresowych (124 rodziny) i celowych.

- **Usługi opiekuńcze**

Realizacja usług opiekuńczych w domach podopiecznych (47 osób w 2024 r.) oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (8 osób).

- **Praca socjalna i asystentura**

W 2024 r. pracą socjalną objęto 448 rodzin, a wsparciem asystenta rodziny 16 rodzin (50 dzieci).

- **Programy osłonowe i rządowe**

„Posiłek w szkole i w domu" (310 osób), „Opieka 75+" (19 osób), „Korpus Wsparcia Seniorów" (64 opaski teleopieki), „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej" (20 osób) oraz „Opieka wytchnieniowa".

- **Pomoc żywnościowa**

Wydawanie paczek (38 ton żywności w 2024 r.) oraz prowadzenie stołówki wydającej ok. 105 posiłków dziennie.

4.3. Zasoby kadrowe OPS i zakresy działań

W 2024 r. w OPS zatrudnionych było 26 pracowników (26,5 etatu). Kadra dzieli się na następujące grupy:

Wyszczególnienie	**Zadania**
Kadra kierownicza (2 osoby)	Odpowiada za ciągłość zarządzania jednostką i nadzór nad realizacją zadań.
Pracownicy socjalni (7–8 osób)	Stanowią trzon operacyjny, pracując w 8 rejonach pomocowych. Ich zakres działań obejmuje przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, kompletowanie dokumentacji, prowadzenie pracy socjalnej, interwencje oraz motywowanie klientów do usamodzielnienia.
Asystent rodziny (1 osoba)	Zajmuje się wyłącznie pracą z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze. Do jego zadań należy opracowywanie planów pracy, nauka

	prowadzenia gospodarstwa domowego, pomoc w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i motywowanie do podnoszenia kwalifikacji.
Opiekunki (ok. 6–7 etatów)	Wykonują czynności związane z życiem codziennym u chorych i starszych podopiecznych w ich domach.
Specjaliści (zleceniobiorcy)	**Psycholog** (prowadzący dyżury dwa razy w miesiącu – 120 konsultacji rocznie) oraz **radca prawny** (doradztwo prawne).
Personel pomocniczy i świadczeniowy (16 osób)	Zajmuje się obsługą finansowo-księgową, kadrową, wypłatą świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych oraz obsługą administracyjną Karty Dużej Rodziny.

Tabela 5 Zasoby kadrowe Ośrodka Pomocy Społecznej

Wsparcie kadrowe jest regularnie podnoszone poprzez udział w szkoleniach (np. z zakresu organizacji społeczności lokalnej) oraz system superwizji zaplanowany w programach przeciwdziałania przemocy.

5. Najczęstsze przyczyny udzielania pomocy

Najczęstsze przyczyny ubiegania się o pomoc społeczną w latach 2023 i 2024 w Gminie Wołczyn wiążą się przede wszystkim z kwestiami zdrowotnymi i ekonomicznymi.

W 2024 roku pomocą objętych było 483 rodziny, co stanowiło 964 osoby, czyli około 8,17% populacji gminy. W 2023 roku ze świadczeń korzystało 460 rodzin (974 osoby).

5.1. Główne przesłanki do przyznania świadczeń z pomocy społecznej

5.1.1. Długotrwała lub ciężka choroba

Problem ten stał się najczęstszą przyczyną trudnej sytuacji życiowej kwalifikującą do pomocy społecznej w 2024 roku.

Analiza przyczyn

Wzrost liczby rodzin i osób korzystających ze wsparcia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby jest na stałym, wysokim poziomie. Wiele rodzin zmagających się z tym problemem posiada jednocześnie niewielkie dochody lub nie posiada ich wcale. Konieczność ponoszenia kosztów zakupu niezbędnych leków, sprzętu medycznego czy

leczenia stanowi zbyt duże obciążenie finansowe, co zmusza do ubiegania się o wsparcie z pomocy społecznej. Problem ten jest szczególnie widoczny w grupie senioralnej (wieku poprodukcyjnym), która ze względu na starzenie się społeczeństwa stanowi rosnącą część populacji Gminy Wołczyn.

Rok	Liczba rodzin	Liczba świadczeń ogółem (2023)	Świadczenia pieniężne (2023)	Świadczenia niepieniężne (2023)
2023	162	23 393	864	22 529
2024	165	Brak danych (jednostkowych)	Brak danych (jednostkowych)	Brak danych (jednostkowych)

Tabela 6 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna długotrwała lub ciężka choroba

5.1.2. Bezrobocie

Bezrobocie tradycyjnie jest uznawane za główną przesłankę do przyznania świadczeń z pomocy społecznej. Mimo malejącej tendencji w liczbie rodzin korzystających z pomocy z tego powodu, jest to wciąż drugi największy problem w 2024 roku.

Analiza przyczyn

Bezrobocie jest zjawiskiem, które prowadzi do ubóstwa, a jego skutki społeczne są trudne do oszacowania. Przedłużający się brak pracy (długotrwałe bezrobocie) skutkuje wykluczeniem z rynku pracy, co pogarsza sytuację życiową rodziny. Do skutków psychologicznych i społecznych bezrobocia należą m.in.: izolacja społeczna, zmiana sytuacji emocjonalnej całej rodziny oraz niekorzystny układ stosunków wewnątrzrodzinnych. Na koniec grudnia 2024 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z Gminy Wołczyn wynosiła 355 (spadek z 388 osób w 2023 r.).

Rok	Liczba rodzin	Liczba świadczeń ogółem (2023)	Świadczenia pieniężne (2023)	Świadczenia niepieniężne (2023)
2023	149	22 406	1 012	21 394
2024	87	-	-	-

Tabela 7 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna bezrobocie

5.1.3. Ubóstwo

Ubóstwo, rozumiane jako niewystarczające środki materialne do życia i bieda, pozostaje jedną z najczęściej diagnozowanych przyczyn trudnej sytuacji życiowej. Kryterium dochodowe dla osoby w rodzinie wynosi 600 zł.

Analiza przyczyn

Ubóstwo jest często sprzężone z bezrobociem. Rodziny dotknięte ubóstwem to często rodziny wielodzietne, które napotykają liczne trudności instytucjonalne, finansowe i strukturalne, co często skutkuje długoletnim korzystaniem z pomocy społecznej ("dziedziczenie biedy"). W przypadku rodzin wielodzietnych niski status materialny ogranicza dzieciom dostęp do edukacji i wszelkich form życia społecznego.

Rok	Liczba rodzin	Liczba świadczeń ogółem (2023)	Świadczenia pieniężne (2023)	Świadczenia niepieniężne (2023)
2023	121	13 540	871	12 669
2024	116	-	-	-

Tabela 8 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna ubóstwo

5.1.4. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Problemy bezradności w wychowywaniu dzieci i prowadzeniu gospodarstwa domowego notuje się w sporej liczbie rodzin.

Analiza przyczyn

Ta kategoria problemów wiąże się z niewłaściwym wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziny dysfunkcyjne. Przyczyną może być fakt, że rodzice nie wynieśli pozytywnych wzorców z własnych domów, a sytuację pogłębia ubóstwo, uzależnienia czy bezrobocie. Bezradność w sferze wychowawczej sprzyja rozwojowi zaburzeń u dzieci, naruszeniom norm i konfliktom z prawem. OPS przeciwdziała temu zjawisku poprzez pracę socjalną oraz wsparcie asystenta rodziny, który w 2023 roku objął pomocą 19 rodzin, pomagając im m.in. w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego i rozwiązywaniu problemów psychologicznych.

Rok	Liczba rodzin	Liczba świadczeń	Świadczenia	Świadczenia

	(ogółem)	ogółem (2023)	pieniężne (2023)	niepieniężne (2023)
2023	97	10 571	526	10 045

Tabela 9 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych

5.1.5. Inne istotne problemy

Do najczęstszych przyczyn trudnej sytuacji życiowej, obok choroby, bezrobocia i ubóstwa, zalicza się również:

- **Niepełnosprawność.** W 2023 roku dotyczyła 78 rodzin. W ogólnym sprawozdaniu za 2024 rok, niepełnosprawność jest nadal wymieniana jako jedna z najczęstszych przyczyn ubiegania się o pomoc.
- **Alkoholizm.** Choć statystycznie odnotowano mniejszą liczbę rodzin korzystających z pomocy z tego konkretnego powodu (45 rodzin w 2023 r.), jest on wskazywany jako problem sprzężony z bezrobociem, bezdomnością i ubóstwem. Problem uzależnienia od alkoholu jest niestety coraz częściej zauważalny w Gminie Wołczyn.

5.2. Wsparcie finansowe i świadczenia pieniężne - OPS Wołczyn

Wydatki na zasiłki stałe (wypłacane głównie osobom chorym, niepełnosprawnym, które są całkowicie niezdolne do pracy) stanowią największą część bezpośrednich świadczeń pieniężnych realizowanych przez OPS.

Rodzaj świadczenia (rok)	Liczba rodzin/osób objętych pomocą	Kwota wydatkowana przez OPS (w zł)
Zasiłki stałe (2024)	68 rodzin	**562 394,17**
Zasiłki celowe (2023)	133 osoby	**173 337**
W tym: Zasiłki celowe w ramach Programu "Posiłek w szkole i w domu" (2023)	76 osób	121 850
Ogółem świadczenia pieniężne z OPS (2023)	215 osób	**865 825,89**

Tabela 10 Świadczenia pieniężne - zasiłki stałe

Wzrost liczby osób chorych i starszych (wiek poprodukcyjny) wymaga znaczących wydatków na usługi opiekuńcze.

Rodzaj pomocy/usługi (rok)	Liczba osób/rodzin objętych	Kwota wydatkowana (w zł)	Charakter problemu
Usługi opiekuńcze (2024)	47 osób	**414 998,40** (środki własne gminy)	Długotrwała choroba, wiek senioralny
Specjalistyczne usługi opiekuńcze (2024)	8 osób	**154 415,04** (środki z budżetu państwa)	Kryzysy zdrowia psychicznego, niepełnosprawność
Współfinansowanie pobytu w DPS (2023)	14 osób	**567 378** (Partycypacja gminy)	Długotrwała choroba, wiek senioralny (całodobowa opieka)
Wsparcie Asystenta Rodziny (2023)	19 rodzin	**78 566** (Wspieranie Rodziny, dz. 855)	Bezradność opiekuńczo-wychowawcza

Tabela 11 Usługi wspierające seniorów, chorych i rodziny (2024 r.)

Świadczenia kluczowe w walce z ubóstwem, zwłaszcza wśród rodzin i dzieci.

Rodzaj pomocy/usługi (rok)	Liczba osób/rodzin objętych	Kwota wydatkowana (w zł)	Charakter problemu
Pomoc żywnościowa (2024)	337 skierowań dla 848 osób	(Brak bezpośrednich wydatków gminy, realizacja z Bankiem Żywności)	Ubóstwo, trudna sytuacja życiowa
Współfinansowanie pieczy zastępczej (2023)	34 dzieci	**271 750,88** (Wydatki gminy)	Bezradność, problemy

			opiekuńczo-wychowawcze
Pomoc materialna dla uczniów (stypendia szkolne) (2024)	47 uczniów	**29 016,00**	Ubóstwo (wyrównywanie szans edukacyjnych)

Tabela 12 Pozostałe formy pomocy społecznej

W 2023 roku całkowite wydatki Gminy Wołczyn na zadania z zakresu polityki społecznej (Dział 852 Pomoc Społeczna i 855 Rodzina) wyniosły 11 243 802 zł, z czego:

- Na Dział 855 – Rodzina (w tym świadczenia rodzinne, alimentacyjne, żłobki): 6 163 313 zł.
- Na Dział 852 – Pomoc Społeczna (OPS, DPS, usługi opiekuńcze): 4 430 428 zł.

Wysokie wydatki na opiekę nad osobami chorymi i starszymi (w tym DPS i usługi opiekuńcze) oraz na wspieranie rodziny (w tym piecza zastępcza) stanowią znaczące obciążenie finansowe, a prognozy demograficzne wskazują na prawdopodobny dalszy wzrost tych kosztów w przyszłości.

6. Priorytetowe problemy społeczne Gminy Wołczyn

Gmina Wołczyn, będąca gminą miejsko-wiejską, mierzy się z zestawem złożonych i często powiązanych problemów społecznych, które wynikają głównie z niekorzystnych trendów demograficznych (starzenie się społeczeństwa) oraz trudności ekonomicznych i rodzinnych.

W 2023 roku pomocą społeczną objętych było 974 osoby, co stanowiło około 8,14% populacji gminy. Dominujące problemy społeczne, które były przesłanką do udzielenia pomocy, to przede wszystkim problemy zdrowotne i ekonomiczne.

Poniżej przedstawiono szczegółową analizę głównych problemów społecznych, ich przyczyn, skali oraz działań zaradczych.

6.1. Problemy ekonomiczne - ubóstwo i bezrobocie

Problemy ekonomiczne tradycyjnie są uznawane za główną przesłankę do przyznania świadczeń z pomocy społecznej.

Problem	Dane ilościowe (lata 2019 / 2023)	Analiza przyczyn
Bezrobocie	W 2023 r. zarejestrowanych było 388 osób bezrobotnych z terenu gminy. Problem ten dotknął 174 rodzin w 2019 r.. Odnotowano tendencję spadkową od 2015 r. (654 osoby).	Bezrobocie prowadzi do ubóstwa i jego konsekwencji. Długotrwała utrata pracy powoduje wykluczenie z rynku pracy i pogorszenie sytuacji emocjonalnej. Problem bezrobocia w większym stopniu dotyczy kobiet.
Ubóstwo	W 2019 r. problem dotyczył 145 rodzin. Kryterium dochodowe dla osoby w rodzinie, uprawniające do pomocy, wynosi 600 zł.	Ubóstwo jest często sprzężone z bezrobociem. Rodziny dotknięte ubóstwem to często rodziny wielodzietne, co skutkuje ograniczeniem dostępu dzieci do edukacji i życia społecznego. Choć widoczny jest powolny spadek liczby rodzin w ubóstwie (z 206 w 2015 r.), część mieszkańców nadal wymaga wsparcia.

Brak mieszkań	Wiele rodzin nie stać na samodzielny zakup mieszkania/domu i są zmuszone do oczekiwania na przydział lokalu z zasobów Gminy przez długi czas. Brakuje także planów budowy nowych mieszkań komunalnych i mieszkań chronionych.	Trudna sytuacja ekonomiczna nie pozwala na samodzielne rozwiązanie problemów mieszkaniowych.

Tabela 13 Skala i przyczyna zjawiska ubóstwa i bezrobocia

Działania niwelujące

Samorząd dąży do ożywienia lokalnego rynku pracy. Działania koncentrują się na:

- Aktywizacji zawodowej: Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kluczborku w celu organizacji staży, szkoleń oraz programów wsparcia i aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych.
- Pracy socjalnej: Pracownicy socjalni poprzez pracę socjalną pobudzają motywację do działania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych.
- Rozwój infrastruktury mieszkaniowej: Wspieranie działań dążących do utworzenia kolejnych mieszkań komunalnych, socjalnych oraz mieszkań chronionych.

6.2. Problemy zdrowotne i starzenie się społeczeństwa

Starzenie się społeczeństwa Gminy Wołczyn (ponad 23% populacji w 2024 r. to osoby w wieku poprodukcyjnym) jest zjawiskiem, które ma charakter rozwojowy i stanowi największe wyzwanie dla lokalnej polityki społecznej.

Problem	Dane ilościowe (lata 2019 / 2024)	Analiza przyczyn
Długotrwała lub ciężka choroba	W 2019 r. problem dotyczył 159 rodzin. W 2024 r. była to najczęściej występująca pojedyncza przyczyna korzystania z	Wzrost problemów zdrowotnych jest związany ze starzeniem się populacji. Koszty leczenia, zakupu leków i sprzętu medycznego stanowią zbyt duże

	pomocy społecznej.	obciążenie dla rodzin o niskich dochodach.
Niepełnosprawność	W 2019 r. problem dotyczył 102 rodzin objętych pomocą.	Problem nasila się z wiekiem. Niewystarczająca infrastruktura i bariery architektoniczne utrudniają osobom niepełnosprawnym prowadzenie życia społecznego i kulturalnego.
Koszty opieki instytucjonalnej	W 2019 r. gmina poniosła koszt 335 392,41 zł za utrzymanie 11 mieszkańców w Domach Pomocy Społecznej (DPS). W 2023 r. partycypacja Gminy w kosztach DPS dotyczyła 14 osób.	Rosnące koszty utrzymania w DPS stanowią znaczne obciążenie dla budżetu gminy, z tendencją do dalszego wzrostu.

Tabela 14 Skala i przyczyny zjawiska - problemy zdrowotne i starzenie się społeczeństwa

Działania niwelujące

Konieczna jest reorganizacja systemu wsparcia i dostosowanie go do rosnącej liczby seniorów i osób niesamodzielnych. Działania koncentrują się na:

- Rozwoju usług środowiskowych: Świadczenie usług opiekuńczych (dla 47 osób w 2024 r.) i specjalistycznych usług opiekuńczych (dla 8 osób w 2024 r.) w miejscu zamieszkania podopiecznych, aby jak najdłużej mogli pozostać w swoim środowisku.
- Teleopieka: Realizacja programu „Korpus Wsparcia Seniorów” Moduł II (zakup 60 opasek bezpieczeństwa i opłacenie abonamentu dla 66 seniorów w 2023 r.), zapewniającego całodobową opiekę na odległość.
- Wsparcie opiekunów: Realizacja programu „Opieka Wytchnieniowa” dla odciążenia członków rodzin sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami niepełnosprawnymi.
- Infrastruktura: Postuluje się utworzenie ośrodka wsparcia lub Dziennego Domu Seniora na terenie Gminy Wołczyn oraz likwidację barier architektonicznych w

miejscach publicznych, aby ułatwić seniorom i niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym.

6.3. Dysfunkcje rodzinne i przemoc

Rodzina, jako podstawowa komórka społeczna, jest zagrożona przez liczne kryzysy, w tym bezradność wychowawczą, uzależnienia i przemoc, co prowadzi do konieczności interwencji i umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Problem	Dane ilościowe (lata 2023 / 2024)	Analiza przyczyn
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	W 2019 r. problem dotyczył 116 rodzin (tendencja wzrostowa w latach 2015-2019). W 2023 r. wsparciem asystenta rodziny objęto 19 rodzin z 53 dziećmi.	Niewłaściwe wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziny dysfunkcyjne (brak pozytywnych wzorców, ubóstwo, uzależnienia).
Piecza zastępcza	W 2023 r. Gmina dopłacała do pobytu 34 dzieci w pieczy zastępczej. Wydatki Gminy na ten cel w 2023 r. wyniosły 271 750,88 zł.	Umieszczenie dziecka poza rodziną odbywa się w ostateczności, gdy inne formy pomocy nie przynoszą efektów i istnieje zagrożenie zdrowia/życia dziecka. Partycypacja w kosztach jest dużym obciążeniem dla budżetu Gminy.
Przemoc w rodzinie	W 2023 r. odnotowano 23 formularze „Niebieskie Karty - A” oraz 17 wszczętych procedur NK, co stanowi wyraźny wzrost w stosunku do lat ubiegłych. W 2018 r. najwyższa liczba wszczętych procedur (49) dotyczyła 151 osób.	Najczęstsze przyczyny przemocy to nadużywanie alkoholu, problemy opiekuńczo-wychowawcze i problemy finansowe. Nowelizacja przepisów prawa i wzrost świadomości mogą mieć wpływ na zwiększenie zgłoszeń.

Uzależnienia (Alkoholizm)	W 2019 r. z powodu alkoholizmu korzystały 63 rodziny. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) przeprowadziła w latach 2013-2019 około 500 rozmów interwencyjno-motywujących.	Uzależnienia są problemem ukrytym i niezdiagnozowanym. Nadmierne spożywanie alkoholu i problemy z nim związane są przenoszone z pokolenia na pokolenie.

Tabela 15 Skala i przyczyny zjawiska - dysfunkcje rodzinne i przemoc

Działania niwelujące

Samorząd koncentruje się na wsparciu rodziny naturalnej w celu zapobiegania odbieraniu dzieci do pieczy zastępczej. Działania te są realizowane w ramach Gminnego Programu Wspierania Rodziny oraz Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej.

- **Wsparcie Asystenta Rodziny**

  Kontynuacja zatrudnienia asystenta rodziny (1 asystent w 2023 r.), który pracuje z rodzinami nad poprawą ich sytuacji życiowej, rozwiązywaniem problemów psychologicznych i wychowawczych oraz zdobywaniem umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego.

- **Ochrona przed przemocą**

  Wspieranie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego (ZI) i grup diagnostyczno-pomocowych (24 grupy w 2023 r.). Zapewnienie dostępu do bezpłatnego psychologa i radcy prawnego. Wdrażanie działań prewencyjnych w szkołach (pogadanki, warsztaty).

- **Oddziaływanie na sprawców**

  Kierowanie osób stosujących przemoc i/lub nadużywających alkohol do programów korekcyjno-edukacyjnych, psychologiczno-terapeutycznych oraz kierowanie wniosków do sądu o przymusowe leczenie odwykowe (5 wniosków w 2024 r.).

- **Inwestycje w młodzież**

Wspieranie działań zmierzających do utworzenia świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży.

6.4. Bezpieczeństwo publiczne

Problem	Dane ilościowe (2023 r.)	Analiza przyczyn
Przestępczość ogółem	Na 1000 mieszkańców stwierdzono 14,22 przestępstw ogółem (wskaźnik niższy niż w woj. opolskim (16,46) i w kraju (21,01)). Wskaźnik wykrywalności sprawców jest porównywalny do krajowego i wojewódzkiego i wynosi 72%.	
Przestępstwa kryminalne	Stwierdzono 8,30 przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (wykrywalność 71%).	
Przestępstwa przeciwko mieniu	Stwierdzono 7,24 przestępstw przeciwko mieniu na 1000 mieszkańców (wykrywalność 51%). Łącznie oszacowano 89 przestępstw przeciwko mieniu.	Przestępstwa są często sprzężone z ubóstwem i uzależnieniami.

Tabela 16 Skala i przyczyny zjawiska - bezpieczeństwo publiczne

Działania niwelujące

Instytucje w Gminie Wołczyn aktywnie współpracują w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

- Działalność Policji i Straży Miejskiej: Straż Miejska koncentruje się na ochronie porządku publicznego i eliminowaniu zagrożeń, zwłaszcza w miejscach spożywania alkoholu przez osoby uzależnione. Ujawniono 269 wykroczeń w 2024 r..
- Straże Pożarne: Gmina finansuje gotowość bojową OSP (981 386,69 zł wydatków) w celu zapewnienia bezpieczeństwa w przypadku klęsk żywiołowych, zagrożeń ekologicznych i pożarów.

6.5. Inne problemy społeczne wymagające działań

6.5.1. Poziom Wykształcenia

Mieszkańcy Gminy Wołczyn mają nieznacznie niższy poziom wykształcenia w porównaniu do całego województwa opolskiego. Kobiety najczęściej mają wykształcenie średnie zawodowe (21,9%) lub wyższe (21,1%), natomiast mężczyźni zasadnicze zawodowe (33,6%). Możliwe do podjęcia działania obejmują inicjatywy edukacyjne i szkoleniowe (kontynuacja programów profilaktycznych w placówkach oświatowych).

6.5.2. Cyberprzemoc

Choć placówki oświatowe prowadzą działania profilaktyczne (np. pogadanki), powszechny dostęp do Internetu stwarza zagrożenia takie jak cyberprzemoc.

Możliwe do realizacji działania mogą objąć realizowanie programów i warsztatów profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania cyberprzemocy w placówkach oświatowych.

6.5.3. Brak infrastruktury wsparcia

Brakuje w gminie grup wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy domowej. Możliwe do podjęcia działania mogą objąć działania na rzecz utworzenia świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży oraz tworzenie specjalistycznych programów wsparcia psychologicznego i terapeutycznego.

7. Analiza SWOT

Analiza strategiczna obszaru społecznego Gminy Wołczyn wskazuje na silną bazę instytucjonalną, która musi jednak zmierzyć się z poważnymi wyzwaniami demograficznymi oraz lukami w infrastrukturze usług środowiskowych.

Kategoria	Mocne Strony (Strengths)	Słabe Strony (Weaknesses)
Czynniki Wewnętrzne	• Wykwalifikowana kadra OPS i doświadczenie w pracy socjalnej. • Sprawna współpraca instytucji (Policja, Szkoły, OPS, ZI). • Dobra infrastruktura sportowa i edukacyjna (hale, boiska, sieć szkół). • Skuteczne wdrażanie programów osłonowych (np. „Opieka 75+", Karta Dużej Rodziny). • Znajomość środowiska lokalnego i monitoring potrzeb.	• Starzenie się społeczeństwa i ujemny przyrost naturalny. • Całkowity brak mieszkań chronionych, wspomaganych i treningowych. • Brak Świetlicy Środowiskowej dla dzieci i młodzieży. • Niewystarczająca liczba asystentów rodziny (tylko 1 etat na wiele rodzin). • Bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej.

Tabela 17 Analiza SWOT obszaru społecznego w Gminie Wołczyn – słabe i mocne strony

Kategoria	Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
Czynniki Zewnętrzne	• Dostępność środków zewnętrznych (UE, FERS, Polski Ład) na rozwój usług. • Możliwość wdrożenia deinstytucjonalizacji (np. Dzienny Dom Seniora). • Rozwój teleopieki i	• Wzrost kosztów utrzymania mieszkańców w DPS i pieczy zastępczej. • Zjawisko dziedziczenia biedy i trwałego bezrobocia. • Ryzyko wypalenia zawodowego kadr pomocy społecznej.

Kategoria	Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
	nowoczesnych technologii wsparcia. • Współpraca z Podmiotami Ekonomii Społecznej (np. CISPOL). • Rosnąca świadomość społeczna dotycząca przemocy i uzależnień.	• Pojawienie się nowych zagrożeń, takich jak cyberprzemoc. • Niska skuteczność programów terapeutycznych dla sprawców przemocy.

Tabela 18 Analiza SWOT obszaru społecznego w Gminie Wołczyn – szanse i zagrożenia

1. **Mocne Strony (Strengths)**

Gmina Wołczyn dysponuje profesjonalnym zapleczem instytucjonalnym. Kluczową rolę odgrywa Ośrodek Pomocy Społecznej, który zatrudnia kadrę posiadającą niezbędną wiedzę i specjalizację. Silnym atutem jest modelowa współpraca w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych, co pozwala na szybkie reagowanie na zjawisko przemocy domowej. Gmina posiada również rozbudowaną bazę sportowo-rekreacyjną (hala widowiskowa, Orlik, siłownie zewnętrzne), która sprzyja integracji mieszkańców.

2. **Słabe Strony**

Największym wyzwaniem jest niekorzystna demografia – depopulacja oraz rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym generują potrzeby, którym obecny system nie jest w stanie w pełni sprostać. Zdiagnozowano krytyczne luki w infrastrukturze: gmina nie posiada żadnych mieszkań wspomaganych ani świetlicy środowiskowej, co ogranicza możliwości wsparcia rodzin w kryzysie i osób niesamodzielnych. Obciążenie jedynego zatrudnionego asystenta rodziny (19 rodzin narastająco) znacząco obniża efektywność pracy profilaktycznej.

3. **Szanse**

Szansą na modernizację systemu jest proces deinstytucjonalizacji (DI). Wykorzystanie funduszy unijnych (EFS+) oraz krajowych może pozwolić na przekierowanie środków z drogiej opieki stacjonarnej na tańsze i lepsze dla mieszkańców usługi środowiskowe, takie jak Dzienny Dom Seniora czy usługi sąsiedzkie. Gmina ma również możliwość

rozwijania współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami takimi jak Centra Integracji Społecznej, co sprzyja aktywizacji osób wykluczonych.

4. Zagrożenia

Głównym zagrożeniem finansowym jest niekontrolowany wzrost wydatków na pobyt mieszkańców w Domach Pomocy Społecznej (w 2023 r. wyniosły one ponad 567 tys. zł). Utrzymujące się stereotypy dotyczące przemocy oraz wzrost zjawiska cyberprzemocy wymagają ciągłych nakładów na edukację, na co może zabraknąć środków w budżecie. Dodatkowo, dziedziczenie niezaradności życiowej w rodzinach wielopokoleniowych grozi trwałym uzależnieniem znacznej części populacji od świadczeń socjalnych.

8. Wnioski z diagnozy – Kluczowe luki i problemy

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji (LPDI) dla Gminy Wołczyn identyfikuje luki w systemie wsparcia, które wynikają zarówno z postępujących zmian demograficznych, jak i niewystarczającej infrastruktury społecznej.

8.1. Luka w opiece zdeinstytucjonalizowanej (DI) dla seniorów i Osób z Niepełnosprawnością (OzN)

Głównym problemem jest brak rozwiniętego, lokalnego systemu usług środowiskowych jako efektywnej i tańszej alternatywy dla opieki całodobowej w Domach Pomocy Społecznej (DPS).

W Gminie Wołczyn wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym jest wyraźny. Osoby te stanowią grupę z dominującym problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby. Ten trend bezpośrednio przekłada się na rosnące wydatki Gminy na partycypację w kosztach pobytu mieszkańców w DPS. W 2023 roku DPS-ami objętych było 14 osób, a odpłatność Gminy wyniosła 567 378 zł. W perspektywie długoterminowej, koszty te rosną i stanowią znaczące obciążenie dla budżetu. Gmina Wołczyn nie prowadzi działalności w zakresie Domów Pomocy Społecznej ani Ośrodków Wsparcia. Choć OPS świadczy usługi opiekuńcze (dla 47 osób w 2024 r.) i specjalistyczne usługi opiekuńcze (dla 8 osób w 2024 r.), ich skala jest niewystarczająca wobec prognozowanego wzrostu liczby seniorów, co wymusza kierowanie osób do DPS.

Brak lokalnych form wsparcia, takich jak Dzienny Dom Seniora (DDS) lub inne Ośrodki Wsparcia (np. dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego), sprawia, że osoby z umiarkowanymi potrzebami opiekuńczymi muszą korzystać z odległych ośrodków (np. w Kluczborku), co jest dla nich utrudnieniem i może prowadzić do wykluczenia.

8.2. Brak infrastruktury mieszkalnictwa wspierającego

Gmina Wołczyn charakteryzuje się brakiem mieszkań treningowych oraz wspomaganych.

Jedną z konsekwencji braku tego rodzaju infrastruktury jest możliwy wpływ na bezdomność. Brak mieszkań socjalnych/chronionych jest identyfikowany jako słaba strona w analizie SWOT. Choć problem bezdomności nie jest masowy (14 osób objętych pomocą w 2024 r.), osoby bezdomne lub zagrożone wykluczeniem mają trudności z zapewnieniem schronienia, a Gmina musi ponosić koszty ich pobytu w schroniskach zewnętrznych (np. w Kędzierzynie-Koźlu lub Bielicach).

Brak infrastruktury to również występująca bariera dla usamodzielnienia. Mieszkania treningowe są niezbędne dla osób wymagających wsparcia w powrocie do samodzielnego życia (np. po pobycie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub schroniskach), umożliwiając im nabycie umiejętności gospodarowania i życia społecznego.

8.3. Luki w kadrach opiekuńczo-wychowawczych

System wspierania rodziny naturalnej, kluczowy dla zapobiegania umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej, jest niewystarczająco obsadzony kadrowo.

W 2023 roku w OPS zatrudniony był tylko 1 asystent rodziny. Wsparcie tego asystenta objęło narastająco 19 rodzin z 53 dziećmi. Zgodnie z ustawą, praca asystenta z tak dużą liczbą rodzin jest nieefektywna, ponieważ efektywność pracy maleje wraz ze wzrostem liczby rodzin wspieranych (rekomendowany limit to do 15 rodzin).

Tymczasem liczba rodzin zmagających się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest wysoka (97 rodzin w 2023 r.). Wzrost ten może być wynikiem intensywniejszej pracy diagnostycznej, ale jednocześnie świadczy o rosnącej potrzebie interwencji.

Niewystarczająca liczba asystentów rodziny stanowić może zagrożenie dla Gminy i bezpośrednią potrzebę, która powinna być niwelowana poprzez zatrudnianie kolejnych specjalistów, w miarę możliwości ze wsparciem ze środków zewnętrznych.

8.4. Brak infrastruktury dla rodziny i integracji (wsparcie dzienne)

Brakuje wyspecjalizowanych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, które mogłyby realizować profilaktykę opiekuńczo-wychowawczą w rodzinach dysfunkcyjnych. W Gminie odczuwalny jest brak Świetlicy Środowiskowej: W analizie SWOT brak placówek wsparcia dziennego (świetlice, ŚDŚ) jest wymieniany jako słaba strona Gminy Wołczyn. Konieczność utworzenia świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży jest zdefiniowana jako kierunek działań niwelujących. Brak szerszej działalności integracyjnej i brak infrastruktury może być przyczyną wzrastającej skali demoralizacji i uzależnień. Choć Gmina przeznacza środki na finansowanie działalności świetlic dla dzieci z rodzin alkoholowych (40 000,00 zł w 2024 r.), ogólny brak infrastruktury pogłębia problem demoralizacji dzieci i młodzieży oraz utrudnia działania profilaktyczne związane z uzależnieniami i przemocą.

Rodziny mające problemy z wychowaniem, a zwłaszcza rodzice z niskim poziomem wykształcenia (najczęściej zasadnicze zawodowe u mężczyzn i średnie zawodowe u kobiet), potrzebują systematycznej edukacji w zakresie wzmocnienia kompetencji wychowawczych. Świetlica środowiskowa mogłaby stanowić platformę dla realizacji tych działań.

8.5. Potrzeba wzmocnienia interwencji kryzysowej i zdrowia psychicznego

Istniejące zasoby w zakresie zdrowia psychicznego i interwencji kryzysowej są niewystarczające w stosunku do narastających problemów przemocy i uzależnień.

Luki w specjalistycznym wsparciu obejmują:

- Ograniczony dostęp do specjalistów. Mieszkańcy Gminy Wołczyn mają utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów, w tym do specjalistycznych poradni w zakresie ochrony zdrowia psychicznego, z uwagi na ich zlokalizowanie poza terenem Gminy (w Kluczborku).
- Niewystarczająca skala pomocy OPS. Ośrodek Pomocy Społecznej oferuje bezpłatną pomoc psychologa i radcy prawnego na umowę-zlecenie. W 2024 r. udzielono 120 konsultacji psychologicznych i 12 porad prawnych. Chociaż te konsultacje są ważne, ich ograniczona liczba i forma (brak Poradni Rodzinnej) stanowią słabą stronę.
- Brak lokalnych programów korekcyjnych. Gmina nie posiada grup wsparcia dla ofiar ani sprawców przemocy domowej ani lokalnych programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych dla sprawców przemocy. Niska skuteczność tych programów na poziomie powiatowym jest postrzegana jako zagrożenie.
- Wzrost przemocy. W 2023 r. nastąpił wyraźny wzrost wszczętych procedur "Niebieskie Karty" (17 procedur) w porównaniu do lat ubiegłych. Problem przemocy domowej, często związany z alkoholizmem (45 rodzin w 2023 r.), wymaga holistycznej i długoterminowej interwencji.
- Wypalenie zawodowe służb. Istnieje ryzyko wypalenia zawodowego wśród służb (pracowników socjalnych, asystentów rodziny, członków Zespołu Interdyscyplinarnego), co wynika z obciążenia pracą z trudnymi, złożonymi problemami bez odpowiedniego wsparcia systemowego, takiego jak superwizja. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej zakłada wdrożenie systemu wsparcia w formie superwizji w latach 2024–2030.

II. Część programowa LPDI

1. Obszary strategiczne i działania deinstytucjonalizacyjne

Działania deinstytucjonalizacyjne LPDI Wołczyn są ściśle skorelowane z celami strategicznymi zawartymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wołczyn na lata 2021-2031 oraz z zdiagnozowanymi lukami.

Obszar strategiczny LPDI	Cel szczegółowy (zgodny z SRPS Wołczyn 2021-2031)	Kluczowe działania deinstytucjonalizacyjne (DI)
I. Opieka długoterminowa i seniorzy	**Cel 3: Zabezpieczenie socjalne osób chorych, niepełnosprawnych oraz wchodzących w wiek senioralny**	DZ. 1.1. Rozwój usług środowiskowych jako alternatywy dla DPS (redukcja kosztów DPS): Utrzymanie skali usług opiekuńczych i specjalistycznych (np. w ramach Programu 75+) oraz usług asystenckich (AOON, opieka wytchnieniowa).
		DZ. 1.2. Utworzenie Dziennego Domu Wsparcia (np. Dzienny Dom Seniora lub Centrum Wsparcia Dziennego dla osób starszych/OzN).
		DZ. 1.3. Zwiększenie zasobu Mieszkań Wspomaganych/Treningowych (obecnie 0) w celu wsparcia OzN i osób z zaburzeniami psychicznymi w prowadzeniu samodzielnego życia.
II. Zdrowie psychiczne i interwencja kryzysowa	**Cel 5: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Cel 6: Przeciwdziałanie uzależnieniom.**	DZ. 2.1. Utrzymanie specjalistycznego poradnictwa w OPS (psycholog) w odpowiedzi na problemy uzależnień i przemocy.
		DZ. 2.2. Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców

		przemocy oraz zwiększenie oferty grup wsparcia dla ofiar/współuzależnionych (finansowane np. z GKRPA).
III. Rodzina, dzieci i integracja społeczna	**Cel 4: Użyteczny i skuteczny system opieki nad rodziną. Cel 2: Zwalczanie zjawiska bezrobocia.**	DZ. 3.1. Utworzenie Świetlicy Środowiskowej/Klubu Młodzieżowego (jako brakująca infrastruktura wsparcia dla dzieci i młodzieży)
IV. Kadry, koordynacja i infrastruktura	**Cel 1: Zapewnienie wsparcia materialnego...** (jako cel przekrojowy)	DZ. 4.1. Szkolenia kadr OPS i partnerów (ZI, GKRPA) z zakresu deinstytucjonalizacji, pracy środowiskowej i zdrowia psychicznego (w celu podniesienia kompetencji).
		DZ. 4.2. Wdrożenie modelu Koordynatora Usług Społecznych (KUS) w celu poprawy spójności i widoczności usług.

Tabela 19 Obszary, cele i działania w zakresie deinstytucjonalizacji.

2. Obszar strategiczny I – Opieka długoterminowa i seniorzy

Ten obszar koncentruje się na seniorach i osobach niesamodzielnych, u których dominującym problemem jest długotrwała lub ciężka choroba.

Przyczyna ujęcia jako priorytet

1. **Starzenie się społeczeństwa**

   Gmina Wołczyn mierzy się z postępującym procesem starzenia się. Według danych z 30 czerwca 2023 r., osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 23,20% populacji.

2. **Koszty DPS**

   Rosnące obciążenie finansowe z tytułu opieki całodobowej. W 2023 roku Gmina poniosła odpłatność w wysokości 567 378 zł za pobyt 14 osób w Domach Pomocy Społecznej (DPS). Zabezpieczenie środków na utrzymanie osób w DPS jest jednym z celów strategicznych pomocy społecznej.

3. **Luka infrastrukturalna**

   Zdiagnozowany jest brak rozwiniętego, lokalnego systemu usług środowiskowych, takich jak Dzienny Dom Seniora (DDS).

Konsekwencje braku działań

- **Wzrost obciążeń budżetowych**

  Koszty ponoszone przez Gminę na utrzymanie mieszkańców w DPS będą wykazywały dalszą tendencję wzrostową, znacząco obciążając budżet gminy.

- **Wykluczenie i izolacja**

  Brak lokalnych form wsparcia sprawia, że osoby z umiarkowanymi potrzebami opiekuńczymi muszą korzystać z odległych ośrodków (np. w Kluczborku), co jest utrudnieniem i prowadzi do wykluczenia z życia społecznego.

- **Pogorszenie jakości życia**

  Seniorzy, którzy mogliby funkcjonować w swoim środowisku, zostaną zmuszeni do opieki instytucjonalnej, co obniży jakość ich życia i ograniczy ich samodzielność.

LPDI zakłada przekierowanie rosnących wydatków na DPS na rozwój usług opiekuńczych i utworzenie dziennych form wsparcia.

Działanie DI	Możliwe do podjęcia działania	Efekty pozytywne dla Gminy
DZ. 1.1 Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych	Zwiększenie liczby godzin i osób objętych usługami opiekuńczymi (w 2024 r. usługi świadczono dla 47 osób) oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi (dla 8 osób w 2024 r.). Cel LPDI to wzrost o 30% liczby osób objętych tymi usługami.	Utrzymanie osób niesamodzielnych w ich naturalnym środowisku zamieszkania. Minimalizacja konieczności kierowania do DPS, co redukuje presję finansową na Gminę.
DZ. 1.2 Utworzenie dziennych form wsparcia	Utworzenie Dziennego Domu Seniora (DDS) lub innego Ośrodka Wsparcia (np. dla osób z zaburzeniami psychicznymi), wykorzystując środki Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego (FERS).	Odciążenie opiekunów rodzinnych (np. poprzez świadczenie opieki wytchnieniowej). Poprawa aktywizacji i integracji społecznej seniorów. Zapewnienie opieki dziennej zamiast całodobowej.
DZ. 1.3 Rozwój infrastruktury mieszkaniowej wspierającej	Adaptacja zasobu komunalnego na potrzeby Mieszkań Wspomaganych/Treningowych (cel LPDI: utworzenie 2 jednostek mieszkań).	Zapewnienie ścieżki usamodzielnienia dla osób z niepełnosprawnościami i osób opuszczających schroniska/pieczę zastępczą. Niwelowanie problemu bezdomności oraz oczekiwania na lokale socjalne.

Tabela 20 Obszar strategiczny I

3. Obszar strategiczny II – Zdrowie psychiczne i interwencja kryzysowa

Ten obszar koncentruje się na niwelowaniu problemów związanych z przemocą domową i uzależnieniami, które stanowią istotne zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania rodziny.

Przyczyna ujęcia jako priorytet

1. **Wzrost skali przemocy**

   W 2023 roku w Gminie Wołczyn nastąpił wyraźny wzrost wszczętych procedur „Niebieskie Karty" (17 procedur w porównaniu do 8 w 2022 r.), a liczba osób doświadczających przemocy wzrosła do 53. Występowanie przemocy domowej (w tym fizycznej, psychicznej i ekonomicznej) jest poważną kwestią społeczną, często związaną z nadużywaniem alkoholu.

2. **Luka w specjalistycznym wsparciu**

   Mieszkańcy mają utrudniony dostęp do specjalistycznych poradni w zakresie ochrony zdrowia psychicznego oraz placówek interwencji kryzysowej, które są zlokalizowane poza terenem Gminy (w Kluczborku). Choć OPS oferuje konsultacje psychologiczne, jest to skala niewystarczająca (120 konsultacji w 2024 r.).

3. **Brak programów dla sprawców**

   Zdiagnozowano brak lokalnych grup wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy domowej oraz brak programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców na poziomie Gminy Wołczyn.

Konsekwencje braku działań

- **Pogłębienie patologii**

  Brak skutecznych programów interwencyjnych i terapeutycznych wobec uzależnień i przemocy (nawet pomimo kierowania wniosków o przymusowe leczenie przez GKRPA) będzie prowadził do rozwoju zjawisk patologicznych i demoralizacji dzieci i młodzieży.

- **Utrwalanie cyklu przemocy**

  Utrzymujące się przekonania i stereotypy dotyczące przemocy oraz przyzwolenie społeczne na jej stosowanie stanowią zagrożenie. Bez oddziaływania na sprawców, przemoc jest przenoszona z pokolenia na pokolenie.

- **Problemy z prawem**

  Problemy te są sprzężone z przestępczością; w 2023 roku oszacowano 89 przestępstw przeciwko mieniu.

LPDI oraz Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (GPPDD) mają na celu zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy.

Działanie DI	Możliwe do podjęcia działania	Efekty pozytywne dla Gminy
DZ. 2.1. Wzmocnienie i rozwój specjalistycznego poradnictwa w OPS	Utrzymanie oferty poradnictwa psychologicznego i prawnego w OPS (brak Poradni Rodzinnej jest słabą stroną). Zatrudnienie psychologa gminnego (wydano 30 000,00 zł w 2024 r. w ramach GPPA).	Wczesna interwencja kryzysowa i pomoc osobom doznającym przemocy, co minimalizuje szkody psychiczne. Zwiększenie dostępności do pomocy specjalistycznej.
DZ. 2.2. Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców i grup wsparcia dla ofiar/współuzależnionych	Utworzenie lokalnych grup wsparcia dla ofiar i sprawców (obecnie ich brakuje). Kierowanie osób stosujących przemoc domową do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-terapeutycznych (finansowanie może pochodzić np. z GKRPA).	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc. Przeciwdziałanie cyberprzemocy, poprzez realizację warsztatów profilaktycznych w placówkach oświatowych.
DZ. 2.3. Doskonalenie	Wdrożenie systemu wsparcia	Zmniejszenie ryzyka

kompetencji służb	w formie superwizji dla pracowników socjalnych, pedagogów, policjantów i członków Zespołu Interdyscyplinarnego (ZI).	wypalenia zawodowego wśród służb. Podniesienie kwalifikacji i wzrost kompetencji osób świadczących usługi.

Tabela 21 Obszar strategiczny II

4. Obszar strategiczny III – Rodzina, dzieci i integracja społeczna

Ten obszar koncentruje się na problemach opiekuńczo-wychowawczych, ubóstwie i braku odpowiedniej infrastruktury profilaktycznej dla dzieci i młodzieży.

Przyczyna ujęcia jako priorytet

1. **Rosnące koszty pieczy zastępczej**

   Występuje wzrost liczby dzieci w pieczy zastępczej (z 28 w 2021 r. do 34 w 2023 r.). Partycypacja Gminy w kosztach pobytu wyniosła w 2023 r. 271 750,88 zł.

2. **Luka kadrowa**

   W przypadku zwiększenia liczby rodzin dotkniętych może być odczuwalna niewystarczająca liczba Asystentów Rodziny. W 2023 roku zatrudniony był tylko 1 asystent rodziny (etat bazowy), który objął pracą narastająco 19 rodzin.

3. **Brak profilaktyki środowiskowej**

   Odczuwalny jest brak Świetlicy Środowiskowej dla dzieci i młodzieży, co utrudnia realizowanie profilaktyki opiekuńczo-wychowawczej w rodzinach dysfunkcyjnych.

Konsekwencje braku działań

- **Wzrost dysfunkcji**

  Niewystarczająca do zwiększonych potrzeb praca z rodzinami może prowadzić do pogłębiania się bezradności opiekuńczo-wychowawczej (problem dotyczył 97 rodzin w 2023 r.).

- **Rosnące koszty instytucjonalne dla dzieci**

  Konsekwencją może być wzrost liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej oraz utrzymanie wysokich wydatków Gminy na ten cel.

- **Demoralizacja**

  Brak infrastruktury wsparcia dziennego (świetlice środowiskowe) pogłębia problem demoralizacji, uzależnień i przemocy wśród młodzieży.

Głównym założeniem jest wspieranie rodziny naturalnej w celu przywrócenia jej zdolności do pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych, co ma pierwszeństwo przed interwencją całodobową.

Działanie DI	Możliwe do podjęcia działania	Efekty pozytywne dla Gminy
DZ. 3.1 Utworzenie Świetlicy Środowiskowej/Klubu Młodzieżowego	Utworzenie 1-2 placówek wsparcia dziennego. Zapewnienie zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych oraz profilaktycznych dla dzieci i młodzieży.	Stworzenie platformy do pracy profilaktycznej i edukacyjnej dla dzieci i rodziców, w tym w zakresie rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy. Zmniejszenie ryzyka demoralizacji, przestępczości i uzależnień.

Tabela 22 Obszar strategiczny II

5. Obszar strategiczny IV – Kadry, koordynacja i infrastruktura

Ten obszar ma charakter przekrojowy i dotyczy usprawnienia zarządzania, budowania kompetencji i likwidacji barier technicznych, aby wszystkie usługi zdeinstytucjonalizowane mogły działać efektywnie.

Przyczyna ujęcia jako priorytet

1. **Brak koordynacji**

   Zintegrowanie i ścisła współpraca wszystkich instytucji jest kluczowa dla poprawy poziomu życia mieszkańców.

2. **Luka kompetencyjna**

   Niezbędne jest umożliwienie pracownikom socjalnym i asystentom rodziny udziału w szkoleniach i podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, aby ich praca była kompetentna i obiektywna. Gmina dysponuje potencjałem kadrowym, ale wymagane jest jego doskonalenie.

3. **Bariery infrastrukturalne**

   Stwierdzono, że istnieje wiele instytucji i placówek niedostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (np. budynki użyteczności publicznej).

Konsekwencje braku działań

- **Nieefektywność systemu**

  Brak koordynacji i niewystarczające kompetencje kadr mogą prowadzić do słabej widoczności usług, powielania działań i niewystarczającego wsparcia, co spowalnia rozwój Gminy.

- **Wykluczenie OzN/Seniorów**

  Nieusunięcie barier architektonicznych utrudni osobom niepełnosprawnym prowadzenie życia społecznego i kulturalnego.

- **Utrata potencjału**

  Niepodnoszenie kwalifikacji kadr pomocy społecznej (OPS, ZI) przy wzroście złożoności problemów (np. cyberprzemoc) utrudni skuteczną realizację nowych programów, nawet jeśli uda się pozyskać na nie środki zewnętrzne.

Celem jest stworzenie sprawnego systemu wsparcia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, co wymaga integracji działań.

Działanie DI	Możliwe do podjęcia działania	Efekty pozytywne dla Gminy
DZ. 4.1. Szkolenia kadr OPS i partnerów	Organizacja szkoleń, konferencji i superwizji dla pracowników socjalnych, ZI, GKRPA i innych. Tematyka: deinstytucjonalizacja, przeciwdziałanie przemocy (w tym cyberprzemocy), uzależnienia.	Wzrost kompetencji kadr, gwarantujący skuteczność podejmowanych działań i prawidłową ich koordynację. Lepsza realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej.
DZ. 4.2. Wdrożenie modelu Koordynatora Usług Społecznych	Powołanie KUS w strukturze OPS (lub UM) w celu integracji działań różnych służb (np. OPS, PCPR, Oświata, PUP) oraz tworzenie indywidualnych planów wsparcia (wzorowane na pracy asystenta	Poprawa spójności i widoczności usług. Szybsze reagowanie na problemy i lepsze wykorzystanie istniejących zasobów

(KUS)	rodziny).	instytucjonalnych.

Tabela 23 Obszar strategiczny IV

III. Monitoring i ewaluacja LPDI

Monitoring LPDI Wołczyn będzie prowadzony w sposób ciągły przez Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy z Urzędem Miejskim i Zespołem Interdyscyplinarnym, opierając się na danych statystycznych (m.in. ze sprawozdań MRiPS-03, OZPS).

Monitoring i ewaluacja stanowią integralną część Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji (LPDI) Gminy Wołczyn, zapewniając systematyczną kontrolę nad postępami transformacji usług społecznych oraz ocenę ich skuteczności.

- **Monitoring:** To proces ciągły i systematyczny, polegający na zbieraniu oraz analizowaniu danych ilościowych, jakościowych, finansowych i rzeczowych przez cały okres wdrażania planu. Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji z założeniami oraz wczesne wykrywanie ewentualnych nieprawidłowości.

- **Ewaluacja:** Systematyczne zbieranie i analizowanie informacji w celu oszacowania wartości podjętych działań w odniesieniu do przyjętych celów i kryteriów. Ewaluacja pozwala na dostosowanie form wsparcia do realnych potrzeb mieszkańców oraz ocenę, w jakim stopniu plan przyczynił się do rozwiązania problemów społecznych.

1. Struktura zarządzania procesem i odpowiedzialność

Proces monitorowania i ewaluacji LPDI w Wołczynie jest wieloszczeblowy:

1. **Koordynator Główny: Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) w Wołczynie** pełni rolę koordynatora DI na poziomie gminy i odpowiada za bieżący monitoring realizacji planu.
2. **Wsparcie Zarządcze: Urząd Miejski** zapewnia zaplecze administracyjne i koordynacyjne, integrując politykę społeczną z innymi sektorami.
3. **Wsparcie Specjalistyczne: Zespół Interdyscyplinarny** monitoruje działania w obszarze przeciwdziałania przemocy, opierając się na sprawozdawczości grup diagnostyczno-pomocowych.

2. Źródła danych do monitoringu i ewaluacji

Dane do pomiaru wskaźników będą pozyskiwane z następujących źródeł:

- **Sprawozdawczość OPS**

Dane z systemów MRiPS-03 oraz coroczna Ocena Zasobów Pomocy Społecznej (OZPS).

- **Dane Statystyczne**

  Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

- **Dokumentacja wewnętrzna**

  Rejestry asystentów rodziny, protokoły Zespołu Interdyscyplinarnego oraz dane o odpłatnościach za pobyt mieszkańców w DPS.

- **Badania społeczne**

  Wyniki ankiet satysfakcji użytkowników usług oraz wnioski z cyklicznych wywiadów fokusowych z lokalnymi profesjonalistami.

3. Wskaźniki monitoringu i ewaluacji

Kluczowe wskaźniki będą mierzyć przesunięcie zasobów z opieki instytucjonalnej na środowiskową oraz zwiększenie dostępności usług:

Wskaźnik	Obszar LPDI	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi (w tym SSO)	I (Seniorzy/ON)	44 osoby	Wzrost o 10%
Liczba Mieszkań Wspomaganych/Treningowych (jednostek)	I (Seniorzy/ON)	0	Utworzenie 1 jednostek
Liczba funkcjonujących Świetlic Środowiskowych/Klubów Młodzieżowych (nowo utworzonych)	III (Integracja)	0	Utworzenie 1-2 placówek

Tabela 24 Wskaźniki monitoringu LPDI

4. Harmonogram podejmowanych działań (cykl roczny)

Wdrażanie LPDI odbywa się w cyklu rocznym, z uwzględnieniem kwartalnych zadań monitorujących:

Działanie / Kwartał	I Kwartał (Styczeń-Marzec)	II Kwartał (Kwiecień-Czerwiec)	III Kwartał (Lipiec-Wrzesień)	IV Kwartał (Październik-Grudzień)
Sprawozdawczość	Przygotowanie raportu .	Analiza bieżących wydatków na usługi opiekuńcze.	Przegląd realizacji planów finansowych pod kątem DI.	Przygotowanie bilansu potrzeb na rok kolejny.
Monitoring bieżący	Analiza danych z OZPS za rok ubiegły.	Monitoring sytuacji rodzin objętych asystenturą (półroczna ocena).	Weryfikacja liczby mieszkańców przebywających w DPS.	Monitoring NK (9 m-cy po zakończeniu procedury).
Działania kadr	Planowanie szkoleń dla pracowników socjalnych.	Realizacja projektów socjalnych i integracyjnych.	Przegląd dostępności usług teleopieki.	Przeprowadzenie ankiet satysfakcji wśród mieszkańców.

Tabela 25 Harmonogram działań z zakresu monitoringu LPDI

IV. Część finansowa LPDI dla Gminy Wołczyn

Głównym celem finansowym LPDI jest przekierowanie rosnących wydatków na DPS (Domy Pomocy Społecznej) na rozwój środowiskowych usług opiekuńczych, asystenckich i wsparcia psychicznego, z maksymalnym wykorzystaniem środków zewnętrznych.

Rozbudowa części finansowej Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji (LPDI) dla Gminy Wołczyn opiera się na strategicznym założeniu przekierowania rosnących wydatków na opiekę instytucjonalną (DPS) na rozwój elastycznych usług środowiskowych. Poniżej przedstawiono szczegółową analizę źródeł finansowania, projekcję finansową działań oraz harmonogram wdrażania.

1. Możliwości finansowania działań LPDI

Finansowanie procesu deinstytucjonalizacji (DI) w Gminie Wołczyn ma charakter montażu finansowego, łączącego zasoby lokalne, krajowe i wspólnotowe.

Fundusze Europejskie jako fundament finansowania DI

Fundusze strukturalne stanowią główne źródło finansowania tzw. projektów miękkich oraz inwestycji infrastrukturalnych w nowej perspektywie.

- **Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) / FERS**

  Kluczowy dla finansowania nowych usług, takich jak Aktywne Formy Integracji (AFI), usługi asystenckie (AOON), szkolenia kadr oraz tworzenie i funkcjonowanie Centrów Usług Społecznych (CUS).

- **Program Regionalny „Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021–2027” (FEO)**

  Główne źródło na rozwój usług zdrowotnych i społecznych w regionie, w tym na infrastrukturę mieszkań wspomaganych i placówek wsparcia dziennego.

- **Mechanizm Cross-financing**

  Pozwala na wykorzystanie do 10% (lub więcej w projektach niekonkurencyjnych) środków EFS+ na niezbędne prace remontowe i adaptacyjne w lokalach mieszkalnych i placówkach.

Krajowe fundusze celowe i programy rządowe

Umożliwiają gminie realizację zadań bieżących z wysokim poziomem dofinansowania zewnętrznego.

- **Fundusz Solidarnościowy**

  Finansuje programy „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” (w 2024 r. Wołczyn wykorzystał 351 681,64 zł) oraz „Opieka wytchnieniowa” (83 446,86 zł w 2024 r.).

- **Program „Opieka 75+”**

  Wspiera rozwój usług opiekuńczych dla seniorów; gmina otrzymuje do 50% dofinansowania (w 2024 r. koszt wyniósł 121 290 zł, z czego 72 774 zł to dotacja).

- **PFRON**

  Środki na likwidację barier architektonicznych oraz rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.

- **GKRPA (Fundusz alkoholowy)**

  Stabilne lokalne źródło finansowania profilaktyki, terapii uzależnień i wsparcia psychologicznego (w 2024 r. wydano 425 554,37 zł).

Rola budżetu JST i partnerstw

Budżet Gminy Wołczyn wykazuje umiarkowaną stabilność i systematyczny wzrost dochodów (82,3 mln zł w 2024 r.), co pozwala na zabezpieczenie wkładów własnych do projektów.

- **Wkład własny w projektach**

  Niezbędny do utrzymania trwałości usług po zakończeniu finansowania unijnego.

- **Partnerstwa**

  Współpraca z Podmiotami Ekonomii Społecznej (PES), takimi jak CIS czy NGO (np. Stowarzyszenie „Dwa Serca”), pozwala na efektywniejsze i tańsze zlecanie usług społecznych.

2. Projekcja finansowa działań LPDI (2026–2030)

Poniższa tabela przedstawia szacunkowe koszty i źródła finansowania dla kluczowych działań wskazanych w LPDI.

Nr Działania	Nazwa Działania LPDI	Główne źródło finansowania	Uwagi merytoryczne [Źródło]
DZ. 1.1	**Rozwój usług opiekuńczych i SSO**	Budżet państwa (Opieka 75+), Środki własne	Cel: wzrost liczby osób o 30%.
DZ. 1.2	**Utworzenie Dziennego Domu Seniora (DDS)**	UE (FEO/EFS+), Program "Senior+"	Brak takiej placówki to kluczowa luka.
DZ. 1.3	**Mieszkania Wspomagane / Treningowe**	UE (EFS+), Budżet JST, Fundusz Dopłat	Cel: utworzenie 2 jednostek.
DZ. 3.1	**Zwiększenie etatów Asystentów Rodziny**	Środki własne, Fundusz Pracy	Cel: zwiększenie z 1 do 2 etatów.
DZ. 3.2	**Świetlica Środowiskowa / Klub Młodzieżowy**	Budżet JST, GKRPA, UE	Uzupełnienie luki infrastrukturalnej.
DZ. 2.1	**Rozwój poradnictwa (psycholog/radca)**	GKRPA, Budżet JST	Wzmocnienie interwencji kryzysowej.
DZ. 4.2	**Wdrożenie Koordynatora Usług (KUS)**	UE (FERS), Środki własne	Integracja systemów wsparcia.
DZ. 4.3	**Transport społeczny (door-to-door)**	PFRON, UE, Środki własne	Likwidacja wykluczenia transportowego.

Tabela 26 Źródła finansowania działań w ramach LPDI

3. Harmonogram wdrażania i finansowania działań (2026–2030)

Proces transformacji rozłożono na etapy, uwzględniając cykle naborów wniosków o środki zewnętrzne.

Etap I: Przygotowanie i pilotaże (2026 r.)

- **Działania:** Opracowanie dokumentacji technicznej dla DDS i mieszkań wspomaganych (DZ 1.2, 1.3). Powołanie Zespołu Koordynacyjnego DI.

- **Finansowanie:** Głównie środki własne gminy oraz fundusze na dokumentację z programów regionalnych.

Etap II: Inwestycje i rozbudowa kadr (2027–2028 r.)

- **Działania:** Adaptacja budynków na mieszkania i DDS (DZ 1.2, 1.3). Zatrudnienie drugiego asystenta rodziny (DZ 3.1) oraz wdrożenie modelu KUS (DZ 4.2).
- **Finansowanie:** Maksymalne wykorzystanie funduszy UE (FERS, FEO) oraz dotacji celowych z budżetu państwa.

Etap III: Optymalizacja i trwałość (2029–2030 r.)

- **Działania:** Pełne funkcjonowanie świetlicy środowiskowej (DZ 3.2). Systematyczna redukcja skierowań do DPS o zakładane 15% (DZ 1.1).
- **Finansowanie:** Przesunięcie uwolnionych środków z opłat za DPS (szacunkowa oszczędność przy redukcji o 15% to ok. 90-100 tys. zł rocznie) na bieżące utrzymanie usług środowiskowych.

Wnioski końcowe: Gmina Wołczyn posiada potencjał do realizacji LPDI dzięki elastyczności budżetowej oraz dotychczasowemu doświadczeniu w pozyskiwaniu środków z Funduszu Solidarnościowego i GKRPA. Kluczem do sukcesu finansowego będzie powołanie dedykowanej rezerwy budżetowej na DI (tzw. "koperty usług środowiskowych"), co pozwoli na stabilne finansowanie wkładów własnych w wieloletnich projektach unijnych.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1 Ruch naturalny ludności w Gminie Wołczyn (2015–2024) 11
Tabela 2 Zmiana liczby osób bezrobotnych w latach 2020–2024 14
Tabela 3 Liczba dzieci w wieku 0-2 l. w Gminie Wołczyn 17
Tabela 4 Poziom wydatków na oświatę w Gminie Wołczyn w latach 2020–2024 18
Tabela 5 Zasoby kadrowe Ośrodka Pomocy Społecznej 22
Tabela 6 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna długotrwała lub ciężka choroba 23
Tabela 7 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna bezrobocie 23
Tabela 8 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna ubóstwo 24
Tabela 9 Świadczenia z pomocy społecznej – przyczyna bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych 25
Tabela 10 Świadczenia pieniężne - zasiłki stałe 26
Tabela 11 Usługi wspierające seniorów, chorych i rodziny (2024 r.) 26
Tabela 12 Pozostałe formy pomocy społecznej 27
Tabela 13 Skala i przyczyna zjawiska ubóstwa i bezrobocia 29
Tabela 14 Skala i przyczyny zjawiska - problemy zdrowotne i starzenie się społeczeństwa 30
Tabela 15 Skala i przyczyny zjawiska - dysfunkcje rodzinne i przemoc 32
Tabela 16 Skala i przyczyny zjawiska - bezpieczeństwo publiczne 33
Tabela 17 Analiza SWOT obszaru społecznego w Gminie Wołczyn – słabe i mocne strony 35
Tabela 18 Analiza SWOT obszaru społecznego w Gminie Wołczyn – szanse i zagrożenia 36
Tabela 19 Obszary, cele i działania w zakresie deinstytucjonalizacji. 42
Tabela 20 Obszar strategiczny I 44
Tabela 21 Obszar strategiczny II 47
Tabela 22 Obszar strategiczny II 48

Tabela 23 Obszar strategiczny IV 50
Tabela 24 Wskaźniki monitoringu LPDI 52
Tabela 25 Harmonogram działań z zakresu monitoringu LPDI 53
Tabela 26 Źródła finansowania działań w ramach LPDI 56

Wykres 1 Liczba ludności Gmina Wołczyn. Dane z ewidencji ludności Urzędu Miejskiego 10
Wykres 2 Struktura ekonomiczna grup wieku. Gmina Wołczyn. 2024 r. Dane GUS 11
Wykres 3 Migracje Gmina Wołczyn. l. 1995 - 2024. 12
Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według sekcji PKD 15

Spis literatury i dokumentów

Poniżej przedstawiono spis kluczowych aktów prawnych, dokumentów strategicznych oraz źródeł literaturowych i diagnostycznych, które stanowiły podstawę do opracowania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji (LPDI) dla Gminy Wołczyn.

I. Krajowe akty prawne

Systemowe ramy działań pomocowych i procesu deinstytucjonalizacji opierają się na fundamencie ustawowym oraz prawie miejscowym:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.
- Ustawa o pomocy społecznej (z dnia 12 marca 2004 r.), regulująca zasady wsparcia osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej.
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (z dnia 9 czerwca 2011 r.).
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej (z dnia 29 lipca 2005 r.) wraz z nowelizacjami wprowadzającymi grupy diagnostyczno-pomocowe.
- Ustawa o samorządzie gminnym (z dnia 8 marca 1990 r.).
- Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii.
- Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (z dnia 19 sierpnia 1994 r.).
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- Ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (z dnia 19 lipca 2019 r.).
- Ustawa o ekonomii społecznej (z dnia 5 sierpnia 2022 r.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” (z 2023 r.).
- Rozporządzenie w sprawie mieszkań treningowych i wspomaganych (z 2023 r.).

II. Dokumenty strategiczne i programowe

Dokumenty te wyznaczają kierunki transformacji usług z modelu stacjonarnego na środowiskowy:

- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wołczyn na lata 2021–2031 – nadrzędny dokument lokalny.
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) – krajowy dokument kierunkowy dla procesu DI.
- Ogólnopolskie wytyczne tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych.
- Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Opolskiego (RPDI na lata 2023–2025 oraz 2026–2028).
- Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027.
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Gminie Wołczyn na lata 2024–2030.
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Wołczyn.
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.
- Programy resortowe i rządowe: „Posiłek w szkole i w domu", „Opieka 75+", „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością", „Opieka wytchnieniowa".
- Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030.

III. Opracowania diagnostyczne, statystyczne i literatura

Dane empiryczne i analizy eksperckie wykorzystane do opisu stanu faktycznego:

- Diagnoza społeczna Gminy Wołczyn w zakresie deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych (sporządzona przez Kancelarię Szczotkowski & Lewicki).
- Dane Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych) dotyczące demografii i rynku pracy.
- Ocena zasobów pomocy społecznej (OZPS) dla województwa opolskiego oraz Gminy Wołczyn.
- Sprawozdania Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołczynie (m.in. MRiPS-03, sprawozdania z realizacji zadań wspierania rodziny).
- Raport o stanie gminy Wołczyn za 2024 rok.

- Wyniki autorskich badań ilościowych (610 ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców, pracowników sektora publicznego i uczniów).
- Protokół i wnioski z wywiadu fokusowego z udziałem lokalnych liderów i profesjonalistów.
- Publikacje UNICEF i Komisji Europejskiej definiujące istotę i standardy deinstytucjonalizacji.

IV. Strony www

- https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wolczyn
- https://bdl.stat.gov.pl/
- https://wolczyn.pl/
- https://rops-opole.pl/
- https://wolczyn.naszops.pl/
- https://funduszeue.opolskie.pl/